

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ ΙΓ'	ΤΕΥΧΟΣ 130	ΙΟΥΛΙΟΣ 1987	Γραφεία: Οδός Μαυρομυχάλη 7 Αθήνα 106 79 Τηλ 36.21 651 - 63 99.783
----------	---------------	-----------------	---

Μονή Γζορά: στο Άρσικο

ΑΘΗΝΑ 1987

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΚΟΜΙΤΑΤΟ)
1906

ΠΑΝΑΓ. ΔΑΓΚΛΗΣ
Ύπαρχηγός Γενικού Έπιτελείου
Πρόεδρος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
Σ. ΣΠΥΡΟΜΙΛΙΟΣ
Άρχηγός Χειμάρρας
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΕΛΑΣ
Άνθυπίαρχος
ΧΑΡ. ΔΙΑΜΠΕΗΣ
Άνθυποπλοίαρχος
ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ
Λόγιος
ΜΙΛΤ. ΠΑΝΤΑΖΗΣ
Ύφηγητής Πανεπιστημίου
ΧΡ. ΧΡΟΝΗΣ
Ύπολοχαγός Οικονομικού
ΠΕΡ. ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ
Δικηγόρος
ΧΡ. ΜΑΛΑΜΟΣ
Ταγματάρχης Μηχανικού
ΓΕΩΡΓ. ΓΑΓΑΡΗΣ
Δημοσιογράφος
ΑΥΓ. ΑΒΕΡΩΦ
Πολιτευτής

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΙΣ)
1934

Έπίτιμος Πρόεδρος
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Όμότιμος Καθηγητής
του Πανεπιστημίου Αθηνών
Άκαδημαϊκός

ΔΙΑΤΕΛΕΣΑΝΤΕΣ ΠΡΟΕΔΡΟΙ

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΒΛΑΧΟΣ
Ό από Ίωαννίνων Αρχιεπίσκοπος
Αθηνών και πάσης Ελλάδος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
ΑΝΤΩΝΙΟΣ Κ. ΠΑΛΗΣ
Στρατηγός
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΑΛΑΝΟΣ
Άκαδημαϊκός
ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΚΑΛΛΙΑΦΑΣ
Καθηγητής Πανεπιστημίου
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Άκαδημαϊκός
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΒΑΡΕΤΟΣ
Δικηγόρος - Δημοσιογράφος

“ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ” ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ - ΛΟΓΓΡΑΦΙΑ - ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΓΡΑΦΕΙΑ: όδός Μαυρομιχάλη 7
ΑΘΗΝΑ Κ.Α. 10679
ΤΗΛ. 36.21.651

Ύπεύθυνος σύμφωνα με τό Νόμο:
ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ
Άγία Παρασκευή Άττικής - Τερψιθέας 64
Κ.Α. 15341
Τηλ. 6399.783

Τυπώνεται καί άποστέλλεται με άυτοπροαί-
ρετη συνδρομή 1000 δραχμών τό χρόνο.

Φωτογράφηση - Μοντάζ
ΑΦΟΙ ΠΙΝΑ
ΒΑΛΤΕΤΣΙΟΥ 45
ΤΗΛ. 3636180

Μία προσφορά στην πόλη τῶν Ἰωαννίνων καὶ τὸ ἱστορικό της

ΤΟΥ ΦΙΛΙΠ. ΠΑΝ. ΓΙΩΒΑΝΝΗ

ΣΗΜΕΙΩΣΗ Α.Χ.Μ.:

Νέος Συνεργάτης, υἱὸς τοῦ φιλανθρώπου Ἰατροῦ τῶν Ἰωαννίνων Πάνου Γιωβάννη προστίθεται ἐπὶ τὰς τάξεις τοῦ Ἐπιτελείου τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἑταιρείας. Ἀπὸ τὶς ἐπιστολές του, ποὺ καταχωρίζονται ἐν τῇ στήλῃ τῆς Ἀλληλογραφίας, καὶ τὸ παρακάτω κείμενο φαίνεται τὸ πνευματικὸ του χάρος, τὸ σπάνιο ἥθος, ποὺ καταυγάζει τὴν προσωπικότητά του καὶ ἡ ἀγάπη του ἐπὶ τὴν Τέχνη καὶ τὴν Παράδοση καὶ τὴν πόλιν, ποὺ τὸν ἐξέθρεψε. Μιλοῦμε γιὰ τὸν Φίλιππο Πάνου Γιωβάννη.

Τυχαῖα τὸ 1976 ἐν τῇ πλ. Ἀθηνῶν συνίας (ἐν τῇ Ἀθῆνᾳ ἔπεσε ἐν τῇ ἀντίληψί μου ἓνα κουτί μὲ τὶς ἐνδείξεις JANNINA SUITE) κλπ. Ἦταν μὴ θήκη ἀρνητικῶν φιλμ ποὺ ἔδειχναν τζαμιά, λίμνη, τὸ ὄροσ τῆς πλατείας κ.ά. Ἄρχισα μὴ προσπάθεια ἡμερῶν γιὰ νὰ ἀποσπάσω τὴν ἐμπιστοσύνη τοῦ παλαιοπώλη καὶ νὰ μπορέσω νὰ ἐμφανίσω τὰ φιλμ μὴ καὶ ἡ τιμὴ τους ἦταν ὑπερβολικὰ μεγάλη.

Ἦταν μὴ θήκη ἀρνητικῶν φιλμ (γυάλινες πλάκες, εὐθραυστες, μὲ ἐπικολημένες μεμβράνες εἰδικῆς ἐπεξεργασίας) διστάσεως 7X36X13.

Στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ κουτιοῦ ὑπῆρ-

χαν 50 μικρὲς θήκες χωρητικότητας 1—3 πλακῶν, ἀριθμημέναι δεξιὰ ἀπὸ τὸ 1 ἕως τὸ 50 καὶ ἀριστερὰ ἀπὸ τὸ 1—25.

Ἐν τῇ ἐξωτερικῇ τοῦ πλευρᾶ γραμμένα μὲ μελάνιν μπλέ καὶ μὲ κονδυλοφόρο:

CHASSES / JANNINA SUITE)
CHASSES.

(Κασσόνι - θήκες / Γιάννινα (σειρά)) — (δική μου μετάφραση) καὶ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ μέρει τοῦ καλύμματος:

JANNINA X SES ENVIRONS
1920—21, 1922—23— 24—25 (Γιάννινα καὶ περίχωρά τους) — (δική μου μετάφραση).

Μὴ πολὺ «μερακλίδικη» κατασκευὴ ποὺ παρ' ὅλα τὰ χρόνια καὶ τὶς περιπέτειαι κράτησε τὸ περιεχόμενον σχεδὸν ὀλοκαίνουργιον. Οἱ 99 ἀρνητικὲς πλάκες, ἄθικτες οἱ περισσότεραι (μόνον δύο - τρεῖς εἶχαν καταστραφῆ ἀπὸ ὑγρασία καὶ γρατζουνίσματα). Ἡ καθε πλάκα εἶναι χωρισμένη ἐν τῇ μέσῃ καὶ ἔχει τὸ ἴδιον θέμα, ἀπὸ τὶς δύο πλευρὰς μὲ διαφορὰ ἐλάχιστη ἐν ὀπτικῇ λεπτομέρειαι δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ. Δηλαδή κάτι ποὺ δὲν δείχνει τὸ ἓνα φιλμ ἀπὸ τὰ δεξιὰ τὸ δείχνει τὸ ἄλλο καὶ τὸ ἀντίθετον.

Στή θήκη διακρίνονται οί ἀριθμη-
σεις τῶν θηκῶν καί τὰ φίλμ καθῶς
καί ἡ ἐπιγραφή JANNINA X SES
ENVIRONS CHASSES καί οί хро-
νολογίες.

Πρὶν ἔμφανίσω τὰ ἀρνητικά κα-
τέγραφα τῆ σειράς, ὅπως ἦταν το-
ποθετημένες οί πλάκες μιὰ κι' ἀπὸ
τὰ ἀρνητικά ἀκόμη φαινόταν κά-
ποια θέματα μὲ ἐνδιαφέρον. Ἡ το-
ποθέτηση ὅμως αὐτὴ δὲν εἶχε καμ-
μιὰ χρονολογικὴ ἢ τοπογραφικὴ
σειρά.

Οί φωτογραφίες αὐτὲς εἶναι ἄ-
γνωστο ἀπὸ ποιὸν ἔχουν τραθηχτεῖ
καί πότε. Σὲ ὅσους τὶς ἔδειξα (με-
γάλους σὲ ἡλικία Γιαννιώτες) δὲν
ἤξεραν πρόσωπα, ἀλλὰ καί ὅσους
ρώτησα (ἐκφορτωτὲς καί κατεδα-
φιστὲς) δὲν μπόρεσαν νὰ μὲ πληρο-
φορήσουν ἀπὸ ποῦ προερχόταν.

Τὴν χρονολογία τους (κατὰ προ-
σέγγιση πρὶν ἢ μετὰ τὴν ἀπελευθέ-
ρωση — 1913 —) μπορεῖ νὰ τὴν το-
ποθετήσῃ κανεὶς ἀπὸ τὰ ροῦχα
καί τὶς στολὲς τῆς ἐποχῆς. Θέματα
ποῦ ἔχουν φεσοφόρους, καθάσσηδες
τοῦ Ρωσικοῦ Προξενείου (μὲ τὸν
Ρώσικο δικέφαλο στὸ φέσι), τούρ-
κικες γιορτὲς καί μιὰ σπάνια φωτο-
γραφία μὲ τὴν «κρεμάλα» στὸ Ὁρο-
λόι τῆς πλατείας, μποροῦν νὰ το-
ποθετηθοῦν πρὶν ἀπὸ τὸ 1913. Οί ὑ-
πόλοιπες ὅπωςδήποτε τοποθετοῦν-
ται μεταπελευθερωτικὰ λαμβανο-
μένων ὑπ' ὄψη καί τῶν χρονολο-
γιῶν, ποῦ γράφονται ἐπάνω στὴ θή-
κη καί εἶναι (σὲ ἀντιγραφή πιστῆ)
1920—21 — 1922—23 — 24—25.

Τοπογραφικά, ἂν τὶς τοποθετή-

σει κανεὶς (ὅσες εἶναι στὴ λίμνη,
στὴν ξηρὰ, μὲ σοῦστες καί παϊτό-
νια, στοὺς στρατῶνες, στὰ σπίτια
κλπ.), βγάζει διάφορες πτυχὲς τῆς
κοινωνικῆς καί ἱστορικῆς ζωῆς στὰ
Γιάννινα τὸ πρῶτο τέταρτο τοῦ αἰ-
ῶνα μας. Ὅπωςδήποτε ὄχι ὅλης τῆς
κοινωνικῆς ἢ ἱστορικῆς ζωῆς μιὰ
καί δὲν συμπεριλαμβάνονται ἀγο-
ρὲς, χάνια, παζάρια, γειτονιές, κτί-
ρια κ.ἄ., ἐνῶ οί στιγμὲς τῆς ἀπελευ-
θέρωσης ἀπουσιάζουν τελείως.

Ἐδῶ μπορεῖ νὰ παρατηρήσῃ καν-
νεὶς καί τὰ ἐξῆς: Ἐνῶ εἶναι φωτο-
γραφίες κάποιας ἐποχῆς ποῦ δε-
σπόζουν οί οἰκογενειακὲς — στημέ-
νες — φωτογραφίες ἢ διαφόρων πο-
λιτικῶν γεγονότων καί ἐπετείων
(παρελάσεις, ὑποδοχὲς κλπ.), ἐδῶ
ἔχουμε μιὰ κίνηση καί μιὰ ζωή, ποῦ
ἀργότερα παρατηρήθηκε στὴν ἐλ-
ληνικὴ φωτογραφία. Ἡ κίνηση, ἢ
λεπτομέρεια καί ἀκόμη ἢ σκηνοθε-
σία (σὲ μερικὲς Α5, Α6, Α11) στὸ
κυνήγι τῆς λίμνης φτάνει στὸ ση-
μεῖο νὰ θυμίζει κινηματογραφικὸ
ντοκιμαντέρ. Ἄλλες πάλι (ὅπως ἐ-
κείνη μὲ τὴν κρεμάλα — Γ3 — ἢ ἐ-
κεῖ ποῦ μᾶλλον γίνεται κάποια ἀ-
νασκαφή — Γ6 —) εἶναι τραθηγμέ-
νες ἀπὸ κάποια ἀπόσταση καί μὲ
κάποια ἐπιφύλαξη (φόβου καί συ-
νομωτικότητας).

Μὲ τὴν βοήθεια τῶν κειμένων τῶν
μεγάλων Γιαννινολατρῶν (καί ἀ-
πανθίσματα ἀπὸ τὰ κείμενά τους)
Δ. Σαλαμάγκα, Σ. Ζούμπου, Δ. Χα-
τζῆ, Κ. Φωτόπουλου κ.ἄ., μπόρεσε
νὰ γίνῃ μιὰ φωτογραφικὴ ξενάγη-
ση μὲ τὰ ἐξῆς θέματα:

Α. Κυνήγι στὴ Λίμνη — Ἀθτζῆδες.

Β. Γιαννιώτικα πανηγύρια και χαρές — Σκηνές από την καθημερινή ζωή — σπίτια και κτίρια.

Γ. Προαπελευθερωτικές και μεταπελευθερωτικές γιορτές, έπειται και γεγονότα.

Τελειώνοντας την κατατόπισή μου αυτή για τις φωτογραφίες που θα παρουσιαστούν δεν μπορώ να μην αναφερθώ στο «κάλεσμα - έρανο» της «Ήπειρωτικής Έταιρείας» για τον φωτογραφικό "Ατλαντα": «...Ο κίνδυνος να χαθούν γίνεται άφευκτος. Άμυδρή έλπίδα υπάρχει για ένα ελάχιστο μέρος απ' αυτές να φτάσουν στους παλαιοπώλες κι από κείνους στα χέρια Συλλεκτών.

Είναι χρέος μας να διασώσουμε από την παράδοση των πατέρων μας, ότι μπορούμε για τις γενιές, που έρχονται, τους φιλότεχνους, τους Μελετητές του θίου του Έλληνικού Λαού, τους έρευνητές της 'Ιστορίας». Πρό πάντων σήμερα που τα πάντα αλλοιώνονται ασύδοτα και γελοιογραφείται ή όψη του τόπου μας.

Γιάννινα 7.5.87

ΦΙΛΙΠΠΑΣ Π. ΓΙΩΒΑΝΝΗΣ

Σ η μ ε ί ω σ η: 'Ανάμεσα στις φωτογραφίες πρόσθεσα και 4—5 οικογενειακές μιά και το θέμα τους ήταν το ίδιο σε μεταγενέστερες όμως εποχές. Φ. Γ.

ΜΙΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

Έτοιμαζόμουν να ταχυδρομήσω τις φωτογραφίες όταν ψάχνοντας για την διεύθυνση της «Ήπ. Έτ.», είδα στο τεύχος 123/ Δεκέμβριος

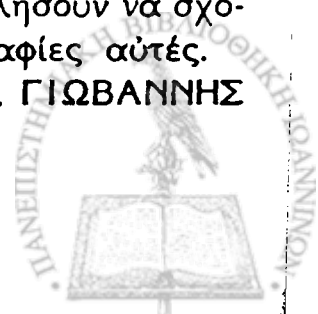
1986 σελίδα 466 μία φωτογραφία από το αρχείο του κ. Π. Ι. Μελά και παρακάτω στο ίδιο τεύχος (σελίδα 472) διάβασα τις αναμνήσεις του Λέοντος Ι. Μελά με τίτλο «Χρόνια παιδικά — Χρόνια τής νιότης — Χρόνια περασμένα». Με μεγάλη έκπληξη είδα ότι ή φωτογραφία είναι ίδια με αυτή που σās στέλνω με αριθμό Γ14.

Αυτό αναθεωρούσε όλη τή σειρά και όλο το σκεπτικό που είχα κάνει για τις φωτογραφίες που αποστέλλονται.

Πλήν όμως, πάλι, για τους νεώτερους που δεν γνωρίζουμε πρόσωπα και πράγματα, το ενδιαφέρον για τις φωτογραφίες αυτές περιστρέφεται γύρω από τον κοινωνικό, ιστορικό και λαογραφικό χαρακτήρα των φωτογραφιών. Για όσους γνωρίζουν πρόσωπα και γεγονότα καλό είναι μαζί με τις φωτογραφίες να διαβάσουν και τις προαναφερόμενες ένθυμσεις του Λ. Ι. Μελά.

Άκόμη, θα ήθελα να πώ, ότι ή σύμπτωση αυτή σίγουρα θα φέρει στις οικογένειες των απεικονιζόμενων αναμνήσεις και χαμένα οικογενειακά κειμήλια που οί πόλεμοι και οί κατεδαφίσεις (πόλεμος κοινωνικής αλλοίωσης τής εποχής μας) τά οδήγησαν στα παλαιοπωλεία και σήμερα ποιός ξέρει που βρίσκονται. Και σε μās τους υπόλοιπους θα προστεθούν καινούργια στοιχεία (χρονολογικά - ιστορικά κ.ά.) έφ' όσον υπάρχουν επίζώντες που θα προσέξουν και θα θελήσουν να σχολιάσουν τις φωτογραφίες αυτές.

Φ. ΓΙΩΒΑΝΝΗΣ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΣΙΤΣΑΝΗΣ Ο «ΗΠΕΙΡΩΤΗΣ»

ΤΟΥ ΠΕΤΡΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ

Με την ευκαιρία της πρόσφατης έκθεσης ενθυμημάτων του Βασίλη Τσιτσάνη στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων.

Ο Βασίλης Τσιτσάνης γεννήθηκε στα Τρίκαλα το 1915 από Ηπειρώτες γονείς. Οι γονείς του έφεραν στον κόσμο 14 παιδιά, αλλά έζησαν μόνο τέσσερα: ο Νίκος, ο Χρήστος, ο τριτότοκος Βασίλης και η νεώτερη Τερψιχόρη. Σήμερα δεν ζει κανένας από τους τέσσερις.

Για την καταγωγή και τα πρώτα μουσικά του θήματα ο Βασίλης Τσιτσάνης λέει:

«Ο πατέρας μου ήταν Ηπειρώτης, όπως και η μάνα μου που λεγόταν Βικτωρία τὸ γένος Λάζου. Ο πατέρας (Κώστας) είχε γεννηθεί στα Γιάννενα κι η μάνα μου στα Ζαγόρια. Πρέπει να ήρθε ο πατέρας μου στα Τρίκαλα γύρω στα 1900. Ήταν πολύ καλός άνθρωπος και πολύ φτωχός. Τσαρουχάς στο επάγγελμα και πολύ μερακλής στη δουλειά του, αφού τα τσαρούχια που έφτιαχνε ήταν περιζήτητα. Ακόμα και από την ανακτορική φρουρά παράγγελναν τσαρούχια στον πατέρα μου για τους τσολιάδες. Ήταν φοβερός στη δουλειά του. Έφτιαχνε τα περιφήμα σ κ α φ τ ά τσαρούχια. Ένα ζευγάρι τσαρούχια του πατέ-

ρα μου να είχα εγώ σήμερα δεν ήθελα τίποτε άλλο! Ο πατέρας μου λοιπόν, είχε ένα παλιό ιταλικό μαντολίνο που το έπαιρνε και έπαιζε όταν σκόλαγε από τη δουλειά του ή όταν είχαμε γιορτές. Κι έπαιζε αποκλειστικά κλέφτικα τραγούδια με ιδιαίτερη δεξιοτεχνία. Μας είχε

Βασίλης Τσιτσάνης

απαγορεύσει, στα παιδιά του, να πιάνουμε στα χέρια μας τη μαντόλα. Δεν ήθελε να ασχοληθούμε με τη μουσική. Όταν πέρασε λίγος καιρός, από τότε που μεγαλώσαμε λιγάκι εμείς τα παιδιά, πήρε τη μαντόλα και την πήγε σ' έναν οργανοποιό που της μάκρυνε το «χέρι» και την έκανε μπουζούκι. Αυτό το θυμάμαι σαν όνειρο. Το 'φτιαξε ένας περίφημος οργανοποιός ο Κ α ρ ύ δ α ς, που είχε έρθει στα Τρί-

καλα από την Αθήνα, από τα Πετράλωνα. Το μπουζούκι αυτό ήταν φοβερό. Ήταν καταπληκτικός οργανοποιός ο Καρύδας. Κι έτσι περνούσε ο καιρός χωρίς να τολμάμε να ακουμπήσουμε το μπουζούκι».

Μετά το θάνατο του πατέρα του ο Βασίλης Τσιτσάνης άρχισε σε ηλικία 12 χρονών να παίζει μπουζούκι, κάτι που τον γοήτευσε και δεν το άφηνε από τα χέρια του. Αργότερα όταν πήγε στο γυμνάσιο έμαθε με δάσκαλο ιταλό καθηγητή, να παίζει άριστα βιολί. Κανείς δεν φανταζόνταν, λέει, από δεξιότηχης του βιολιού να γίνει μπουζουκτσής.

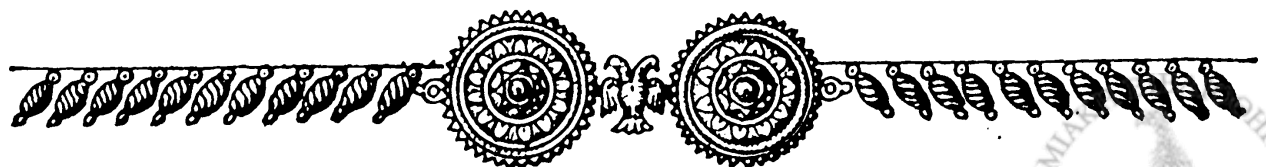
Σε ηλικία 18 χρονών μόλις τελείωσε το γυμνάσιο ήλθε στην Αθήνα για να σπουδάσει νομική εργαζόμενος συγχρόνως σε διάφορα κέντρα για να εξασφαλίσει στέγη, ψωμί και σπουδές. Το 1938 πάει στο στρατό για να απολυθεί και να επιστρατευθεί για το Αλβανικό μέτωπο το 1940. Μετά την κατάρρευση του μετώπου γύρισε στα Τρίκαλα και αμέσως μετά εγκαταστάθηκε στη Θεσσαλονίκη. Στις 30 Σεπτεμβρίου του 1943 παντρεύεται, στον Άγιο Ελευθέριο, τη σύντροφο της ζωής του, τη Ζωή Δημητρίου Σαμαρά από τη Θεσσαλονίκη. Από το γάμο αυτό αποκτά τα δυό του παιδιά, την Βικτωρία και τον Κώστα.

Τα πρώτα τραγούδια τα είχε συνθέσει από τα μαθητικά του ακόμη χρόνια. Στην Αθήνα το 1937 γραμμοφώνησε τα πρώτα τραγούδια. Η σύνθεση και γραμμοφώνηση συνεχίστηκε κατά τη στρατιωτική του θητεία. Η περίοδος της Κατοχής ήταν από τις σπουδαιότερες της δημιουργίας του. Τότε έγραψε και το «κλασικό», σήμερα, τραγούδι, την «Συννεφιασμένη Κυριακή», θγαλμένο από την πείνα, τη δυστυχία, το φόβο, την καταπίεση της συννεφιασμένης εκείνης εποχής.

Το 1946 εγκαταστάθηκε οριστικά στην Αθήνα όπου συνέχισε και ολοκλήρωσε το μουσικό του έργο.

Ο Βασίλης Τσιτσάνης δεν δημιούργησε μόνο, αλλά εξευγένισε το λαϊκό τραγούδι και το απομάκρυνε από τα Τουρκοαραβοϊνδικά πρότυπα. Τραγούδησε τη φτώχεια και τους πόνους, την πίκρα και τα θάσανα, τους καυμούς της εργατιάς και του πονεμένου έρωτα. Τα τραγούδια του «μίλησαν» στην ψυχή του απλού ανθρώπου και αγαπήθηκαν από πόλεις και χωριά, εργάτες και διανοούμενους, πλούσιους και φτωχούς.

Από το 1984 ο δεξιότηχης μουσικός, ο μεγάλος λαϊκός συνθέτης Βασίλης Τσιτσάνης δεν υπάρχει πιά.

ΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΤΗΣ ΣΙΟΥΤΙΣΤΑΣ (ΚΑΣΤΡΙ)

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ Κ. ΜΠΟΤΣΗ

ΣΗΜ. Α.Χ.Μ.: Με συμπαθητική ἀφέ-
λεια χρήσιμη στήν περιγραφή καὶ πρόσ-
δο τοῦ τόπου μας ὁ Γιάννης Μπότσης ἀ-
φοῦ ἐξιστορεῖ τίς παλιές δόξες τοῦ Μονα-
στηριοῦ τοῦ χωριοῦ του ἀ ρ χ α ι ο λ ο γ
ε ι, ἐξ ἀφορμῆς τῶν ἄρχαιολόγων, πι-
θανῶς Πελασγικῶν στὸ Καστρί. Κάπως
ἔτσι ἄρχισε ὁ μακαρίτης Σπ. Μουσελί-
μης ἰ χ ν η λ α τ ῶ ν τ α ς στή Θε-
σπρωτία καὶ γενόμενος τελικὰ Ἐπιμελη-
τῆς Ἀρχαιοτήτων, ἀναδειχθεὶς χρήσιμος
στήν ἔρευνα. Κάπως ἔτσι ὁ Νικόλ. Μυ-
στακίδης ἀπὸ τῆ Δρόβουανη ἐπισήμανε
τοὺς ἀρχαιολογικοὺς τόπους τῆς Βορ. Ἡ-
πειροῦ καὶ βοήθησε ἔπειτα τὸν Δημ. Εὐ-
αγγελίδη γιὰ τίς ἀρχαιολογικὰς σημειώ-
σεις στὸ βιβλίο του «Βόρειος Ἡπειρος»
1919. Ἄς εἶναι μετὰ τὸ ἀκαρπο προφο-
ρικό διάδημα τοῦ Μπότση στήν Ἀρχαιο-
λογικὴ Ἑπιτροπία ἢ παρακάτω ἔγγραφή
υπόμνηση.

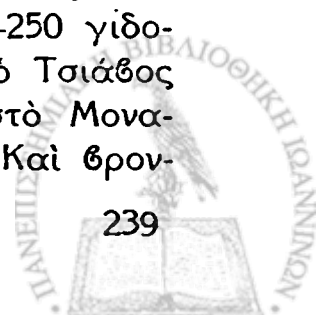
Κάπου ἐκεῖ στὰ Νοτιανατολικά,
πού τελειώνει ὁ Κασιδιάρης, τὸ θου-
νὸ πού ἀρχίζει ἀπὸ τὸ Δελθινάκι
καὶ φτάνει στὸ μικρὸ χωριό μου τὴν
Σιουτίστα. Τώρα ὀνομάζεται Κα-
στρί καὶ ἀποτελεῖ μία Κοινότητα
μὲ τὸ Βασιλόπουλο (Μπριάνιστα),
ἢ ἀπόσταση ἀπὸ τὰ Γιάννινα εἶναι
42 χιλιόμετρα.

Λοιπὸν ἐκεῖ ἐπάνω στὸ θουνὸ σὲ
ὕψόμετρο 1000—1200 μέτρα θρίσκε-
ται καὶ σώζεται ἀκόμη τὸ πάλαι
ποτὲ ἱστορικὸ Μοναστήρι τῆς Σιου-
τίστας, ἀφιερωμένο στήν Κοίμηση
τῆς Παναγίας, πού γιορτάζει τὸν
15 Αὐγούστο. Ἡ κ. Σινίκη - Παπα-

κώστα τὸ παρέλειψε, δὲν τὸ ἀνα-
φέρει στὸν τόμο «Τὰ Μοναστήρια
τῆς Ἡπειροῦ».

Ἄλλὰ, πολὺ λίγοι ἀπὸ τοὺς πα-
λαιούς τὸ ξέρουν, ἐκεῖ πού θρίσκε-
ται. Εἶναι τέρμα Θεοῦ, πού λένε.
Τώρα τὸ πότε ἰδρύθηκε καὶ ποιός
εἶναι ὁ κτήτορας εἶναι ἄγνωστο.
Μόνον ἢ εἰκόνα τῆς Παναγίας πού
ὑπάρχει φέρει τὴν χρονολογία ἀφπ
δηλαδή τὸ 1580, εἶναι τοῦ Εὐαγγε-
λιστοῦ Λουκά. Ἡ δὲ ἐπιτύμβια πλά-
κα, πού εἶναι ἐντοιχισμένη ἀπ' ἔξω
γράφει πὼς ἢ τελευταία ἀνακαίνι-
ση ἔγινε τὸ 1909 ἀπὸ τὸν ἱερομό-
ναχο Χριστόφορο Ζωγράφο, ἀπὸ τὰ
Δολιανὰ καταγόμενο. Ἡ ἐκκλησία
εἶναι ρυθμοῦ Βασιλικῆς σὲ πολὺ
καλὴ κατάσταση μὲ ὠραῖο σκαλι-
στὸ τέμπλο, μὲ τὸ Δωδεκάπορτο
πολὺ ὠραῖο καὶ διπλὴ σειρὰ ἀγιο-
γράφηση στοὺς τοίχους.

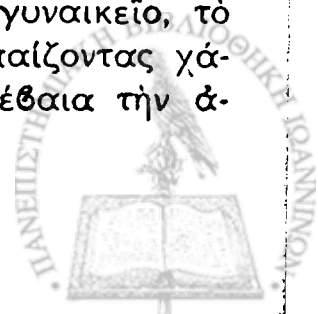
Αὐτὸ τὸ Μοναστήρι κατὰ τοὺς
ἀπελευθερωτικούς ἀγῶνες ἦταν ἐ-
πὶ τουρκοκρατίας τὸ καταφύγιο
τῶν ὀπλαρχηγῶν Κρομμύδα, Που-
τέτση κλπ., ὅπως μοῦ τὰ ἱστοροῦ-
σε ὁ συγχωρεμένος ἀγράμματος
πατέρας μου. Καὶ στὸν πόλεμο τοῦ
1940—1941 κατέφυγαν τὰ γύρω χω-
ριὰ μὲ τὰ ζῶα τους μαζί, φοβούμε-
νοι τοὺς Ἰταλοὺς. Τὸ Μοναστήρι
μέχρι τὸ 1930, πρὶν πάρω κι' ἐγὼ
τὸ δρόμο τῆς ξενιτειᾶς, ὅπως ὅλοι
οἱ Ἡπειρώτες εἶχε 200—250 γίδο-
πρόβατα, πού τάβοσκε ὁ Τσιάβος
(Σταῦρος) τσομπάνος στὸ Μονα-
στήρι κάπου 60 χρόνια. Καὶ θρον-

τουσαν τὰ κυπριά καὶ οἱ κωδοῦνες. Εἶχε κι' ἓνα μουλάρη, ἴσως τὸ καλύτερο τῆς περιοχῆς. Ἦταν ψηλὸ σὰν καμήλα, μὲ ἀνοιχτὸ κανελλὶ χρῶμα, ποὺ μόνον ὁ συγχωρεμένος πατέρας μου τὸ δούλευε, δηλαδὴ πήγαινε σὲ ὄλες τὶς δουλειῆς τοῦ Μοναστηριοῦ, σὰν ὑπάλληλος ποὺ ἦταν τότε. Τὸ Μοναστήρι μας εἶχε μία ἀξιόλογη κτηματικὴ περιουσία (χωράφια) στὸν κάμπο τοῦ Μαζαρακιοῦ 15 στρέμματα, τὰ ὁποῖα καλλιεργοῦσαν οἱ χωριανοὶ μου, δίνοντας τὸ ἐνοίκιο (γιόμορο). Ἔχει ἀκόμη γύρω του ἄλλα 30—40 στρέμματα ξερικά. Καὶ ὅταν ἔρχονταν ὁ καιρὸς γιὰ ὄργωμα καὶ σπορά, μαζεύονταν οἱ ἄνδρες τοῦ χωριοῦ μὲ 15—20 ζευγάρια τὰ ὄργωναν καὶ τὰ ἔσπερναν σὲ δυὸ ἡμέρες. Καὶ στὸ θέρισμα, ἀλώνισμα, καὶ στὸ σκάλισμα τοῦ καλαμποκιοῦ πάλι οἱ γυναῖκες καὶ τὰ κορίτσια μὲ χάρες καὶ τραγούδια, δούλευαν γιὰ τὴν πρόοδο τοῦ Μοναστηριοῦ καὶ στὴ χάρη τῆς Παναγίας. Καὶ ἔρχονταν τὸ 15 Αὐγούστο, ποὺ γιορτάζει ἡ Χάρη της, καὶ γίνονταν τὸ μεγάλο πανηγύρι, καὶ ἔρχονταν προσκυνητὲς καὶ εὐσεβεῖς χριστιανοί, ἀπὸ τὰ γύρω χωριά, ἀπὸ τὰ Γραμμενοχώρια, ἀκόμη, γύρω ἀπὸ τὰ Γιάννινα, ἀπὸ τὴν Πωγωνιανὴ (Βοστίνια) ἀπὸ τὰ χωριά τῆς Μουργκάνας, ἀπὸ τὰ Κούρεντα. Καὶ ἀπὸ ποῦ δὲν ἔρχονταν. Καὶ ἦρθε τὸ 1932, ἂν δὲν μὲ γελᾷ ἡ μνήμη μου, ποὺ μὲ τὴν συγχώνευση τῶν Μοναστηριῶν σὲ Μετόχια, τὰ μὲν ζῶα καὶ ὁ «Τσιάβο» (Σταῦρος) τσοπάνος τοῦ Μοναστηριοῦ, τὰ πῆρε τὸ Μοναστήρι τῆς Παλιουρῆς, ἂν δὲν κάνω λάθος.

Ἔφυγε καὶ ἡ ἀκάματη καλόγρια Τσιαμάτω (Σταμάτω) Μπουρατζῆ ποὺ φρόντιζε γιὰ ὄλα. Ἔφυγε, μᾶλλον πῆρε σύνταξη ὁ ἀείμνηστος Παπαδηῆμος, ἀπὸ τοὺς Μελιγκοὺς Δωδώνης, ποὺ ἐπὶ 15 χρόνια ἦταν παπᾶς καὶ δάσκαλος στὸ χωριό, ποὺ εἶχε τότε 30—32 παιδιὰ τὸ σχολεῖο μας. Ἔ! Ἀπὸ τότε πῆρε τὸν κατήφορο τὸ Μοναστήρι καὶ τὸ χωριό μου μαζί. Ἐμεινε καὶ σώζεται ὅπως προανάφερα ἡ ἐκκλησία σὲ πολὺ καλὴ κατάσταση. Τὰ δὲ κελλιά καὶ οἱ ὀντάδες ποὺ ἦταν δύοροφα κατέρρευσαν. Πάντως ἐμεῖς προσπαθοῦμε νὰ τὰ κρατήσωμε. Προπαντὸς τὴν ἐκκλησιά, τόσον ἡ Ἀδελφότητά μας ὅσον καὶ οἱ ὀλίγοι κάτοικοι ποὺ ἔμειναν ἐκεῖ ἐπάνω 40 ἄτομα, μὲ τὴν κτηνοτροφία τους, ἔχουν κάπου 1500 γιδοπρόβατα. Ἐκεῖ ἐπάνω, κάτω ἀπὸ τοὺς φτελιάδες καὶ τὰ φράξα στρώνεται τὸ τραπέζι τὸν 15 Αὐγούστο. Ἐχομε καὶ πολλὰ κρύα νερά. Κάθε χρόνο στὸ τραπέζι τρῶνε 500—600 ἄτομα. Γίνεται ἓνα πολὺ ὠραῖο πανηγύρι, μὲ ὄργανα καὶ κλαρίνα χορεύοντας μέχρι τὸ θράδυ. Ἐπὶ πλέον τὸ χωριό μας ἔχει καὶ Ἀρχαιολογικὰ ἐνδιαφέροντα. Κοντὰ στὸ Μοναστήρι σὲ ἀπόσταση 150—200 μέτρα, καὶ στὸν δρόμο, ποὺ πηγαίνει στὴ θύση τοῦ Τσουκαλᾶ, ποὺ λέμε, ὑπάρχει παλαιὸ Νεκροταφεῖο, κάτω ἀπὸ τὰ πουργάρια (τοῦφες). Κάθε τόσο ποὺ πηγαίνουν γιὰ ἀμμοληψία, ξεθάβουν κρανία καὶ ὀστά.

Πρὶν 25—30 χρόνια ἓνας μικρὸς βρῆκε ἓνα θραχιόλι γυναικεῖο, τὸ πῆγε στὸ σπίτι καὶ παίζοντας χάθηκε μὴν ξέροντας θέβαια τὴν ἀ-

ξία του. Καί σέ απόσταση πάλι 2 χιλιομέτρων περίπου πάνω σέ ένα γυμνόλοφο, ἐμεῖς τὸ λέμε Σέλιμς, ὁ Στρατιωτικὸς χάρτης γυμνόλοφο, ὑπάρχουν τεράστιες πέτρες (ὄγκοι) ὅπως τὰ μπλόκα στὰ λιμάνια, σέ σειρὰ-σὰν τοῖχοι καὶ κάτω στή γῆ τρύπες (μπίτσες) πού λέμε ἐμεῖς καὶ σπασμένα κεραμίδια. Τώρα τί τείχη εἶναι αὐτά; μόνον ἕνας Ἀρχαιολόγος μπορεῖ νὰ ἀποφανθεῖ. Τὸ ἀναφέρει αὐτὸ ἕνας Ἄγγλος ὁ Ν. G. L. HAMMOND πού περιηγήθη τὴν Ἠπειρο, κατὰ μετάφραση ἀπὸ τὰ Ἀγγλικά τοῦ κ. Ἀθανασίου Χρ. Γιάγκα, στοὺς 1ο, 2 Τόμια «Ἠπειρος». Ἀλλὰ δὲν ἔγινε καμιά ἐξερεύνηση. Ὁ γράφων πῆγα δυὸ φορές στήν Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία στὰ Γιάννινα, καὶ τὸ ἀνάφερα. Κράτησαν τὰ στοιχεῖα μου καὶ μοῦ ὑποσχέθηκαν τὸ καλοκαίρι πού θὰ θρίσκομαι στὸ χωριὸ θὰ στείλουν συνεργεῖο νὰ ἐρευνήσουν. Καὶ ἐπειδὴ ξέρουμε ἢ Ἠπειρος εἶναι γεμάτη ἀπὸ Ἀρχαῖα καὶ Ἀρχαιολογικοὺς χώρους, ἀποφάσισα κι' ἐγὼ σὰν Ἠπειρολάτρης μὲ τὴν ταπεινὴ μου γνώμη στὰ 73 μου χρόνια νὰ γράψω λίγα λόγια γιὰ τὸ Μοναστήρι μας καὶ τὸ μικρὸ χωριὸ μου.

Σὰς εὐχαριστῶ καὶ σὰς ζητῶ συγνώμη.

ΓΙΑΝΝΗΣ Κ. ΜΠΟΤΣΗΣ

Υ.Γ. Παρέλειψα νὰ γράψω καὶ ἄς μοῦ συγχωρεθῇ αὐτό. Πῶς θὰ μπορέσει ἕνας εὐσεβὴς Χριστιανὸς νὰ ἔρθει νὰ προσκυνήσει στή χάρη τῆς πού εἶναι καὶ θαυματουργός; Μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ καὶ τῆ χάρη τῆς Παναγίας κατορθώσαμε καὶ ἀ-

νοίξαμε τὸ δρόμο (δασόδρομο) 4 χιλιόμετρα, εἶναι στέρεο ἔδαφος, χωρὶς κατολισθήσεις. Χωματόδρομος θέβαια, καὶ λίγο ἀνήφορος ὅπως οἱ περισσότεροὶ δρόμοι τοῦ Ν. Ἰωαννίνων. Ἀλλὰ μπροστὰ στὴν πίστη καὶ τὴν εὐσέβεια δὲν ὑπάρχουν ἐμπόδια.

Λοιπὸν ὑπάρχει δρόμος ἀπὸ τρεῖς μεριές πού μπορεῖ νὰ ἔρθει κανεὶς. α) Ἀπὸ τὴ Ζίτσα - Σακελλαρικὸ (Κουτρουλάδες) Λίθινο πρὶν τὸ Βασιλόπουλο στροφή ἀριστερὰ ἀνηφορίζοντας 4 χιλιόμετρα φτάνουμε στὸ Μοναστήρι. β) Ἀπὸ τὸν δρόμο πρὸς τὴν Ἡγουμενίτσα στὸ 28 χιλιόμετρο στὸ Σουλόπουλο στροφή δεξιὰ περνᾶμε τὴν παλαιὰ γέφυρα τοῦ Σίμου ἢ τὴν καινούργια πού ἔγινε πρόσφατα, ἀνεβαίνουμε στὸ χωριὸ Ράϊκο καὶ προχωρώντας ὅλο ἀριστερὰ φτάνουμε στὸ ἴδιο σημεῖο. Πρὶν τὸ Βασιλόπουλο ὑπάρχει σχετικὴ πινακίδα πού γράφει πρὸς Καστρί. Καὶ γ) Ἀπὸ τοὺς Κουκλινοὺς μέσω Ἱερομνήμης - Βασιλόπουλο (Μπριάνιστα) εἶναι καλύτερος ὁ δρόμος, φτάνουμε στὸ ἴδιο σημεῖο καὶ πάλι δεξιὰ, ἀνηφορίζουμε καὶ εἴμαστε στὴ Χάρη τῆς Παναγίας. Αὐτὰ σχετικῶς μὲ τὸ Μοναστήρι μας.

Υ.Γ. β) Ὡς ἀναφορὰ τοὺς ὄγκοι-λίθους πού ἀνέφερα στὸ ὕψωμα Σελίμς, τὸ ἀναφέρει καὶ ὁ ὑπαστυνόμος κ. Γρηγόριος Μηλιώνης ἀπὸ τὴν Ἀετόπετρα (Κοσόλιανη) στὸ περιοδικὸν «Ἠπειρωτικὴ Ἔστια», στὸ τεῦχος Μαΐου ἢ Ἰουνίου 1986, ἀλλὰ χωρὶς καμιά ἐρευνα ἀπὸ τὴν Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία. Καὶ πάλιν σὰς εὐχαριστῶ. Ὁ ἴδιος

ΛΟΡΔΙΚΑ ... ΤΑΞΙΔΙΑ

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΣΤΑΜΑΤΗ

Θα ήταν γύρω στο 1920 με 1921, παιδί τότε ή άφεντιά μου άφινά τὸ χωριό μου στὴν Ἡπειρο καὶ πήγαινα στὸν πατέρα μου στὴν Ἀθήνα γιὰ τὸ σχολεῖο (μῆνας Σεπτέμβριος). Ὁ μακαρίτης ὁ πατέρας μου δὲν παρέλειπε μόλις τελειώναμε τὰ μαθήματα κατὰ Ἰούλιον νὰ μᾶς στέλνῃ γιὰ διακοπές στὸ χωριό μας. Ἦταν φυσικό νὰ γυρίζω στὴν Ἀθήνα κάπως ἐνοχλημένος πὺ ἀφινά πίσω μου ἓνα σωρὸ ὁμορφες στιγμὲς τῆς ἐκεῖ καλοκαιρινῆς μου ζωῆς. Ὅμως τὸ καθῆκον σκεπάζει τὰ πάντα!

Ἀλλὰ τὸ ταξίδι τότε Γιάννινα — Ἀθήνα δὲν ἦταν τόσο ἀπλὸ ὅπως εἶναι σήμερα πὺ σὲ 40 λεπτά τῆς ὥρας ὥσπου νὰ φύγει κάτω ἀπ' τὰ πόδια σου ἢ Λίμνη τῶν Γιαννίνων ὅπως πετᾶς μετὰ τὸ ἀεροπλάνο... νάτα τὰ κότερα τῆς Γλυφάδας κάτω ἀπ' τὰ πόδια σου πάλι.

Μὲ τὰ τότε λεωφορεῖα τῆς γραμμῆς Γιάννινα — Πρέβεζα δὲν ἔφθαναν κάποτε οὔτε 7 ὥρες ταξίδι γιὰτὶ ὁ δρόμος ἦταν στὰ χάλια του, λακκούβα καὶ κακὸ καὶ σκόνῃ κλπ.

Ψόφιοι πέφταμε γιὰ ὕπνο στὸ Ξενοδοχεῖο τῆς Πρέβεζας γιὰτὶ τὸ βαπόρι θὰ ἴρχοταν ἀπ' τὸν Ἀμβρα-

κικὸ πρῶτῃ - πρῶτῃ νὰ φύγει γιὰ Πειραιά.

Μὲ βάρκα ἀνεβαίναμε στὸ βαπόρι πὺ ἴρχοταν καὶ κατάφορτο ἀπὸ Καρθασαρά — Κόπραινα κλπ. μετὰ λογιῆς - λογιῶν φορτίο καὶ ἰδίως γουρούνια πὺ οὔρλιαζαν σιθαγμένα στὴν πλώρη.

Ἔτσι πρὶν θγεῖ ὁ ἥλιος τὸ βαπόρι τραβοῦσε ἄγκυρα γιὰ Πειραιᾶ

Ἦμουν καθισμένος δίπλα στὴ Γέφυρα τοῦ καπετάνιου καὶ παρακολουθοῦσα μετὰ πολὺ ἐνδιαφέρον τὴ διαδικασία τοῦ σαλπαρίσματος, τὸ ντρίγκ - ντρίγκ τοῦ τηλέγραφου ὅπως ἔδινε ὁ πλοίαρχος τὶς ἐντολές του στὸ Μηχανοστάσιο μετὰ τὰ διαδοχικά... ἠρέμα... ἡμιταχῶς... ὀλοταχῶς μετὰ ἀρχικὸ τὸ γουργούρισμα ἀπ' τὸ θίντζι πὺ τραβοῦσε τὴν ἄγκυρα καὶ μετὰ τὸ ντούκου-ντούκου τῶν Μηχανῶν ἔτσι σιγά - σιγά χανόταν ἀπαλά πίσω μας ἢ Πρέβεζα καὶ μακρὰ ἀντικρύζαμε κιόλας τὴ Λευκάδα, πὺ πάντα ἢ θάλασσά της μᾶς ταρακοῦναε ὅση γαλήνη κι' ἂν ἦταν γιὰτὶ ἢ φουσκοθαλασσιὰ ἐρχόνταν ἀπ' τὸν Κάβο τῆς Κυρᾶς στὸ ἀνοιχτὸ Ἰόνιο πέλαγος.

Ἔτσι καθισμένος ἐκεῖ στὸ κατᾶστρωμα ρεμβάζοντας μετὰ ὅσα συνέβαιναν γύρω μου περνοῦσα τὶς ἀ-

τελείωτες ὄρες τοῦ ταξιδιοῦ.

Κατὰ τὸ ἀπογευματάκι εἶχαμε περᾶσει τὸ Μύτικα Ζαθέρδα καὶ Ἄστακὸ καὶ ἄρχισαν νὰ φαίνονται στὸ βάθος τὰ βουνὰ τῆς Πελοποννήσου, ἡ Πάτρα πολὺ μακρῶς ὅποτε ἀπ' τῆ θέσης ποὺ ἦμουν δίπλα ἀπ' τῆ γέφυρα κι' ἔβλεπα ὅλη τὴν πλώρη τοῦ καρραβιοῦ ποὺ ἦταν γεμάτη ἀπὸ τεράστια γουρούνια, ποὺ χαλοῦσαν τὸν κόσμον ὅπως τὰ ζάλιζε τὸ σκαμπανέβασμα τοῦ πλοίου, πῆρε τὸ μάτι μου ἕναν παπαῖ ποὺ πῆγε στὴν τουαλέττα τῆς πλώρης ἢ πόρτα τῆς ὁποίας ἔκλεινε πρὸς τὰ μέσα κι' ἀνοίγε πρὸς τὰ ἔξω. Ὁ καϋμένος ὁ παπαῖς ἦταν ἕνας ἀδύνατος ἡλικιωμένος καὶ ψηλός. Δὲν ἔδωσα σημασία. Πέρασε κάμποση ὥρα κι' ἔβλεπα τὴν πόρτα τῆς τουαλέττας ν' ἀνοίγη λίγο στὴν κορφή καὶ νὰ ξανακλείνη πάλι σὰν κάποιος νὰ τὴν ἔσπρωχνε ἀπ' ἔξω πρὸς τὰ μέσα. Ἐνα τεράστιο γουροῦνι εἶχε φράξει τὴν πόρτα ἀπ' ἔξω γιατί φαίνεται ψόφισε ἀπ' τὴ ναυτία ποὺ τὰ σκάτευε ἢ θάλασσα ὅταν ἦταν καὶ πολὺ παχὺὰ τὰ ζῶα αὐτά.

Φωνάζω στὸν καπετάνιο.

— Καπετάνιε κάποιος κλείστηκε στὴν τουαλέττα ἀπ' τὸ γουροῦνι.

Ἄμεσως ὁ πλοίαρχος θάζει φωνές:

— Λοστρόμε, τρέχα γρήγορα νὰ τραβήξεις αὐτὸ τὸ ζῶο ἀπ' τὴν πόρτα γιατί κλείστηκε ἄνθρωπος στὸν καμπινέ.

Μὲ τὸ ποὺ ἀνοίξε ἡ πόρτα, βλέπουμε ἕναν παπαῖ κατακίτρινο σὰν λεμόνι νὰ πέφτη μπρούμητα στὸ κακάστρωμα λιπόθυμος ποὺ τρόμαξαν

νὰ τὸν συνεφέρουν οἱ ναυτικοὶ ποὺ ἔτρεξαν ἐκεῖ νὰ τὸν θρέχουν καὶ συνῆλθε ὁ καϋμένος. Εἶχε πάθει ἀσφυξία ἀπ' τὴν ἀφθονή ἀμμωνία ποὺ ἦ κατάκλειστη τουαλέττα ἀνέδιδε καὶ κόντεψε νὰ τὸν ἔξαποστείλῃ τὸν παπαῖ.

Ἔτσι περνοῦσαν οἱ ἀτελείωτες ὄρες στὸ θαπόρι ὥσπου νύχτωσε καὶ φθάσαμε στὴν Πάτρα. Νύχτα περάσαμε τὸν Ἴσθμὸ τῆς Κορίνθου καὶ τὶς πρωινὲς ὄρες μὲ ἥλιο πλησιάζαμε στὸν Πειραιᾶ.

Οὔτε στὴν Πρέβεζα οὔτε στὸν Πειραιᾶ πλευρίζανε τότε τὰ θαπόρια. Μὲ θάρκες θγαίναμε στὸ μούραγιο ποὺ ὅπως φουντάριζε τὴν ἄγκυρα τὸ πλοῖο ἄκουγες τοὺς βαρκάρηδες ποὺ πλησίαζαν τὸ πλοῖο:

— Ἐδῶ ὁ Φασούλης.

— Ἐδῶ ὁ Κεφαλωνίτης (ἄλλος βαρκάρης).

— Ἐδῶ ὁ Μεσολογγίτης (ἄλλος βαρκάρης).

Καὶ νὰ καὶ τὸ παραλιακὸ τράμ μὲ τὴν καμπανίτσα περνάει κι' αὐτὸ μὲ πολὺ θόρυβο.

Ὅλοι φυσικὰ οἱ ἐπιβάτες τοῦ πλοίου ἐτοιμαζόμαστε καὶ περιμέναμε στὴν κουπαστὴ τὸ βαρκάρη ποὺ θὰ μᾶς ἔπαιρνε, ὅποτε ἀκούμε τὸν πλοίαρχο ποὺ πρόβαλε ἀπὸ πάνω ἀπ' τὸ κατάστρωμα καὶ φωνάζει:

— Μὴ θιάζεστε παρακαλῶ νὰ θγοῦνε πρῶτα οἱ Λόρδοι (τὰ γουρούνια) στὴ μαοῦνα γιατί εἶναι πολὺ ντελικάτοι!

Μπήξανε τὰ γέλια ὅλοι οἱ ἐπιβάτες γιατί τὸ ταξίδι ἦταν πράγματι λόρδικο!

ΜΙΑ ΒΡΑΔΙΑ ΑΦΙΕΡΩΜΕΝΗ ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΗ ΖΟΥΜΠΟΥ

(1901 - 1981)

ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΟΡΑΚΗ

Ο Σύλλογος Παλιών Μαθητών και Φίλων του Γαλλικού Ινστιτούτου στα Γιάννινα ύστερα από διάφορες εκδηλώσεις που έχει κάνει στην αίθουσα του Γαλλικού Μορφωτικού Κέντρου διοργάνωσε στις 4 Απριλίου 1987 μια εκδήλωση διαφορετική από τις άλλες, μια θραδιά — αφιέρωμα στη μνήμη του αξέχαστου σεβαστού φίλου Σωτήρη Ζούμπου.

Ετοιμάστηκε μια φιλολογική βραδιά για τον αείμνηστο λαογράφο, ποιητή, πεζογράφο, ηθογράφο, ιστοριοδίφη, αρχαιολόγο κλπ. Σωτήρη Ζούμπο, που τόσο αγάπησε την τότε «μικρή μας πόλη», η οποία σήμερα μεγάλωσε και τείνει ν' αλλάξει όψη στο κύλισμα του χρόνου και είναι πολύ διαφορετική απ' ότι τότε που εκείνος την ύμνησε με τα ποιήματά του και την περιέγραψε με τα πεζογραφήματά του.

Γύρω στις 7 μ.μ. άρχισε ο κόσμος να έρχεται στην ολόφωτη αίθουσα του Μορφωτικού Κέντρου, που ήταν στολισμένη με τους πολλούς, ποικίλους και ωραίους πίνακες ζωγραφικής της γνωστής ζωγράφου Γκρέκας, που αυτή την περίοδο εκθέτει τα έργα της στο Γιαννιώτικο κοινό.

Σε μια άκρη της αίθουσας υπήρχε ένα τραπέζι με διάφορα και πολύχρωμα λουλούδια της εποχής κι ανάμεσα στα δύο ανθοδοχεία ήταν η φωτογραφία του Σωτήρη Ζούμπου με τη γαλήνια μορφή.

Στην εκδήλωση αυτή ήταν παρούσα και η θυγατέρα του αλησμόνητου Σωτήρη Ζούμπου, Αγγελική.

Όταν δε η πιό πάνω αίθουσα γέμισε ασφυκτικά από παλιούς φίλους και γνωστούς του Σωτήρη Ζούμπου, αλλά κι από άλλους Γιαννιώτες και φιλοξενούμενους της πόλης μας, που όλοι μαζί ήρθαν να τιμήσουν με την παρουσία τους τη μνήμη του, ο Πρόεδρος του ανωτέρω Συλλόγου κ. Κώστας Βλάχος, Καθηγητής Φιλολογος είπε τα εξής παλλόμενος από συγκίνηση:

«Θα συμφωνείτε, ελπίζω ότι εμείς εδώ οι παλαιοί μαθηταί και φίλοι του Γαλλικού Ινστιτούτου Ιωαννίνων έχουμε μια καλή συνήθεια να τιμούμε ανθρώπους, ζώντες και νεκρούς, που πρόσφεραν και διακρίθηκαν στην πνευματική και κοινωνική ζωή του τόπου μας.

Έτσι οργανώσαμε δύο εκδηλώσεις προς τιμήν του σεβαστού μας δασκάλου και φίλου, του κ. Αρσένη Γεροντικού, τιμήσαμε την ακρι-

θή μας Νίνα Μελανίδη, πρώτοι και μόνοι ίσως, το Δημήτρη Χατζή κι απόψε τιμούμε το μακαριστό 'Αρχοντα Ιερομνήμονα της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας, Σωτήρη Ζούμπο.

Ο Σωτήρης Ζούμπος, από νεαρή ηλικία, εργάστηκε ως συντάκτης και ανταποκριτής εγχώριων και αθηναϊκών Εφημερίδων και πρωτοστάτησε σε κάθε πνευματική κίνηση της πόλης.

Με την ίδρυση του Δημοτικού Μουσείου τοποθετήθηκε ως Διευθυντής του και πέτυχε να διαφυλάξει σημαντικά κειμήλια της τοπικής ιστορίας.

Στα 1940 μετὰ το βομβαρδισμό του σπιτιού του εδώ στα Γιάννινα συγκέντρωσε όλο το συγγραφικό του έργο και το μετέφερε, για να το διαφυλάξει στους Ασπράγγελους. Αλλά το χωριό, όπως είναι γνωστό πυρπολήθηκε το 1943 από τους Γερμανούς κατακτητές και κάηκε όλος ο πνευματικός του μόχθος.

Θυμάμαι με πόσο πόνο αναφέρονταν σ' αυτό το γεγονός. Πονούσε σαν να είχε χάσει προσφιλές πρόσωπο.

Έλαβε μέρος στην Εθνική Αντίσταση (1941—45) κατά των ξένων κατακτητών στην περιοχή Ζαγορίου.

Ειδικότερα για την πνευματική και κοινωνική του δράση έχω να ειπώ ότι χρημάτισε πρόεδρος της Νεολαίας, οργανωτής Προσκοπικών Ομάδων, του «Συλλόγου Ενώσεως Νέων», συνιδρυτής του ηθοπλαστικού Συλλόγου «Αναγέννησι».

Εποχή άφησε η ετήσια Φιλολογική εσπερίδα η γνωστή ως «Μέγας ως είθισται δείπνον», στο οποίο δείπνο διάφοροι λογοτέχνες και λόγιοι ανέπτυσαν ποικίλα θέματα, απήγγειλαν ποιήματα αυτοσχεδίαζαν και κατέγραφαν τις σκέψεις τους στο βιβλίο «Χρυσή Βίβλος».

Πέρα από αυτά ο μακαριστός Σωτήρης Ζούμπος χρημάτισε Εκκλησιαστικός Επίτροπος, εφοροεπίτροπος, σύμβουλος του Νοσοκομείου Χατζηκώστα και από τα πρώτα μέλη της Ε.Η.Μ.

Έκανα μια απλή σηματοδότηση της επίγειας πορείας του Σωτήρη Ζούμπου δηλωτική της πληθωρικής προσφοράς του στον τόπο για την οποία και τιμήθηκε και από το Δήμο και το Οικουμενικό Πατριαρχείο.

Το συγγραφικό του έργο, κατάσπαρτο σε διάφορα έντυπα, το συγκέντρωσε με συγκινητική επιμέλεια, ευσυνειδησία, υπομονή και αφοσίωση η Αγγελικούλα Σωτηρίου Ζούμπου, που με τη συμπάρασταση του Λάμπρου Μάλαμα το εξέδωσε στον καλαίσθητο ογκώδη τόμο πέρυσι με εισαγωγικά σημειώματα των Αρσένη Γεροντικού, Κώστα Λαζαρίδη, Τάκη Σιωμόπουλου, Ιωάννη Ν. Νικολαΐδη, και Μάλαμα.

Ο τόμος περιλαμβάνει τα ποιήματα (και σε καθαρευουσιάνικο ύφος), τα ηθογραφικά διηγήματα, τα λαογραφικά και ιστοριοδιφικά αφηγήματα, ιστοριοδιφικές μελέτες του, τα ιστορικά σημειώματα και τοπωνύμια της πόλης.

Ωστόσο ας μου επιτραπεί να πω ότι ο ογκώδης αυτός τόμος των 400

σελίδων δεν διασώζει παρά μόνο μια χλωμή εικόνα του Σ. Ζούμπου.

Ο Ζούμπος ήταν κάτι πέρα απ' αυτό, ήταν κάτι άπιαστο που μόνο όσοι τον γνώριζαν, όσοι τον συναναστρέφονταν όσοι τον μελετούσαν τον χαίρονταν. Ο Ζούμπος ήταν η προσφώνηση, ο χαιρετισμός (συνηθέστατα ομηριστί — κι αφού με εκπληκτική ευχέρεια αράδιαζε δεκάδες στίχους διέκοπτε με το αμίμητο' ας λέμε και κανένα «κοφοκέφαλο»), τὸ χιούμορ, που μας διασκεδάζει ακόμα και που θα διανσει, είμαι βέβαιος και τη μνημόσυνη αυτή βραδιά, το βλέμμα, η έκφραση του προσώπου, οι χαριτωμένες παρεμβάσεις, εκείνες οι πεταχτές ιστορίες - χιουμοριστικές και θυμόσοφες μαζί, ήταν η παλιά γαννιώτικη λαλιά του διανθισμένη με τούρκικες λέξεις, εκείνο το Μασαλά και το Μάκαρ μελωδούς νάϊησι σημείο στίξης και επιφώνημα συγχρόνως του προφορικού του λόγου. Ήταν οι εκφραστικές χειρονομίες του, το ιδιότυπο χαμόγελο, ήταν εκείνη η ποιητική διάθεση, η στιγμιαία συνάντηση που σου έδινε χαρά, γέλιο, αισιοδοξία αλλά και μήνυμα.

Είναι ακόμα η δηκτικότητά του, αγαθής πάντα προαίρεσης. Το Ζούμπο τον απολάμβανες ζώντας τον.

Διατηρώ ωραία ανάμνηση από τη συνάντησή μου με τον Σωτήρη Ζούμπο.

Ήταν από εκείνες τις ελκυστικές φυσιογνωμίες που ενώ ζούσε πióτερο με το παρελθόν, ήταν η μνήμη του τόπου μας, δεν έχανε

ποτέ την επαφή του και δεν έπαυε ποτέ να ζει και ν' αναλύει το παρόν.

Ήταν ακόμα η αγάπη του γι' αυτή την πόλη και για την ιστορία της που με συνέδεε διπλά μαζί του και που με συγκινούσε ιδιαίτερα και για να τελειώνω:

Οι φυσιογνωμίες σαν του Σωτήρη

Σωτήρης Ζούμπος

ρη Ζούμπου ολοένα και λιγοστεύουν κι ο κόσμος μας χάνει το αλάτι του, γίνεται φτωχότερος.

Όλες αυτές τις μέρες που ετοιμάζαμε την εκδήλωση αυτή και απέφε ιδιαίτερα που μίλησα γι' αυτόν ήταν σαν να πήρα ξανά από το δίσκο του το λουκούμι, που μου πρόσφερε και στην αγαπημένη του

γωνιά, στο κελλί του μενδρεσέ του Ασλάν Πασά».

— Στη συνέχεια απαγγέλθηκαν ποιήματα από την κ. Δέσποινα Αντωνιάδη και από το βιβλίο «ΑΠΑΝΤΑ ΣΩΤΗΡΗ ΖΟΥΜΠΟΥ» που με τόσο ενδιαφέρον και επιμέλεια συγκέντρωσε σ' αυτό όλο το έργο του Σωτήρη Ζούμπου η κόρη του Αγγελική και το εξέδωσε το έτος 1985.

Ακολούθησε το διάβασμα ενός ηθογραφικού διηγήματος του Σωτήρη Ζούμπου με τίτλο «Η Ασπραρρώστεια», το οποίο είχε βραβευθεί στο Λαμπίκειο διαγωνισμό που είχε προκηρυχθεί από την Ένωση Συντακτών Αθηνών.

Έπειτα ο κ. Κ. Βλάχος ζήτησε από τους φίλους και γνωστούς του Σ. Ζούμπου να πουν λίγα λόγια για τον τιμώμενο νεκρό και να θυμηθούν ανέκδοτα απ' τη ζωή του.

Πρώτος μίλησε με ωραία λόγια για τον αείμνηστο Σωτήρη Ζούμπο ο κ. Δημοσθένης Κόκκινος, που μεταξύ των άλλων είπε ότι οι εκδηλώσεις αυτές είναι οι γέφυρες που συνδέουν το παρελθόν με το σήμερα και πρέπει να επαναλαμβάνονται για να μη αποκοπούν, ώστε οι νέοι να μη χάσουν την ιστορία μας.

Έπειτα μίλησε πολύ συγκινημένος ο κ. Γιώργος Μακρίδης και αναφέρθηκε σε διάφορα περιστατικά από τη ζωή του Σωτήρη Ζούμπου και κατέληξε ότι πολλές φορές του έλεγε ότι η ψυχή του ανθρώπου κείνο που φοβάται κυρίως είναι η λησμονιά, κάτι που δεν έγινε για τον παραπάνω, λαμβάνοντας υπόψη την παρούσα εκδήλωση.

Η κ. Πόπη Μαρνέλη διάβασε μερικά πρακτικά του ηθοπλαστικού Συλλόγου «Η ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ» του οποίου αρχηγός ήταν ο Σωτήρης Ζούμπος, δίνοντας διευκρινίσεις για τη δράση του Συλλόγου σε πολιτιστικές εκδηλώσεις ο κ. Λέων Μαρνέλης, που τότε (1924) ήταν Γραμματέας αυτού, δείχνοντας συγχρόνως διάφορες φωτογραφίες σχετικές με τον πίο πάνω Σύλλογο.

Το λόγο στη συνέχεια πήραν ο κ. Αρσένης Γεροντικός, ο κ. Γεράσιμος Ιωαννίδης, ο κ. Παναγιώτης Στέας και άλλοι, οι οποίοι αναφέρθηκαν σε διάφορα περιστατικά και στιγμιότυπα από τη ζωή του «καλοῦ κ' αγαθού» Σωτήρη Ζούμπου.

Μέσα σ' αυτό το οικογενειακό περιβάλλον που δημιουργήθηκε κι άλλοι θέλανε να μιλήσουν (όπως οι κ.κ. Δημ. Κοράκης, Γιώργος Βρέλλης, Φρίξος Τζιόβας, κ. Τασία Μάνθου - Βασιλείου κλπ.) για την προσωπικότητα του αλησμονήτου Σωτ. Ζούμπου, αλλά ένας κόμπος συγκίνησης είχε κλείσει το λαιμό τους κι ένα δάκρυ λαμπύριζε στα μάτια τους.

Γιατί ποιός μπορεί να τον ξεχάσει όταν για τον καθένα είχε ένα καλό λόγο να πει, να του διηγηθεί διάφορες ιστορίες, κυρίως για τα Γιάννινα, με κείνο τον ιδιόμορφο τρόπο που συνήρπαζε και να του χαρίσει μια καραμέλλα πάντα γελαστός ή ένα κλωνί βασιλικού ή ένα φύλλο μελισσοβότανου.

Μερικοί δεν μπορούν να ξεχάσουν όταν τον επισκέπτονταν στο κελλί - γραφείο του στο Μεντρεσέ του

Ασλάν Τζαμί την προθυμία του να τους τρατάρει «ένα καφέ στη χόβολη του μαγκαλιού», που είχε εκεί για να ζεσταίνεται τις κρύες μέρες του χειμώνα.

Στη συνέχεια η μοναχοκόρη του Σωτήρη Ζούμπου Αγγελική, παρ' όλη τη συγκίνησή της, ανάφερε δύο χαρακτηριστικά περιστατικά από τα πολλά που της είχε διηγηθεί ο πατέρας της και είναι τα εξής:

1ο) Όταν υπηρετούσε στο ιδιαίτερο γραφείο του Γεν. Δ)ντή Ηπείρου Αχ. Καλλεύρα, τον έστειλαν να πάει για υπηρεσιακούς λόγους στην Αλβανία. Ξεκίνησε λοιπόν και φθάνοντας στο Δέλβινο φιλοξενήθηκε εκεί από μία εύπορη και πολύ ευκατάστατη οικογένεια. Αφού λοιπόν κάθισαν για δείπνο στο τραπέζι συζητώντας και για να περάσει η ώρα σε κάποια στιγμή σηκώνεται ο οικοδεσπότης, ο οποίος πρόσφερε τσιγάρο στο Σωτήρη Ζούμπο, σ' έναν άλλο φίλο και ένα πήρε ο ίδιος.

Όμως στη συνέχεια άναψε με ένα σπίρτο και τα τρία τσιγάρα. Ο Σ. Ζούμπος εκείνη τη στιγμή αισθάνθηκε κάποιο τσίμπημα μέσα του χωρίς φυσικά να το εξωτερικεύσει, θέλοντας έτσι να ξεπεράσει αυτή την πρόληψη που κάπου είχε ακούσει... Όμως οι συμπτώσεις πολλές φορές είναι φοβερές.

Έτσι λοιπόν, αφού ευχαρίστησε τον οικοδεσπότη για το ωραίο δείπνο, οδηγήθηκε από τους υπηρέτες στο υπνοδωμάτιο, γιατί την επομένη ημέρα θα συνέχιζε το ταξίδι του.

Δυστυχώς όμως τα μεσάνυχτα το σπίτι δέχτηκε την επίθεση κλε-

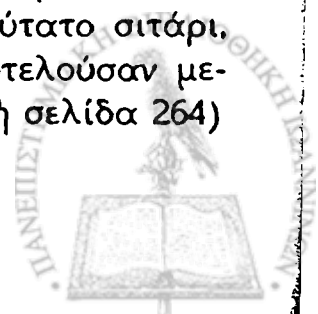
φτών με αποτέλεσμα, να σκοτωθεί ο οικοδεσπότης, να τραυματισθούν σοβαρά άλλα μέλη της οικογένειας του και ο κ. Σ. Ζούμπος, καθώς κρύφτηκε πίσω από κάποιο παράθυρο τον ακολούθησε εκεί και μια από τις υπηρέτριες του σπιτιού.

Τους ανακάλυψαν οι κλέφτες όμως και καθώς χτύπησαν τη γυναίκα πρώτα, έπειτα χτύπησαν το Σωτήρη Ζούμπο στο στήθος. Η λόγχη όμως καθώς χτύπησε έπεσε επάνω στο πορτοφόλι, το έσκισε και στη συνέχεια καρφώθηκε στο μηρό του. Ευτυχώς βέβαια δεν ήταν σοβαρό το τραύμα και γλύτωσε ώστε μετέπειτα να το διηγείται και να τρέφει πάντα μια προκατάληψη για το άναμα τριών τσιγάρων από το ίδιο σπίρτο».

2ο) «Η συνοικία που γεννήθηκε και μεγάλωσε ο Σωτήρης Ζούμπος, είχε ενορία την Αγία Μαρίνα. Η ενορία αυτή εθεωρείτο μια από τις πολυπληθέστερες αλλά και φτωχότερες ενορίες. Γι' αυτό και όταν γινόταν αρτοκλασία στην εκκλησία της Αγίας Μαρίας, συγκεντρωνόταν πολύς κόσμος ενοριτών, αλλά κυρίως παιδιών, γιατί, αφ' ενός το καλό ψωμί και αφ' ετέρου το σιτάρι με τη ζάχαρη, που έμοιαζε σαν γλύκισμα, ήταν μεγάλος πειρασμός για εκείνα τα μακρινά και στερημένα από αγαθά χρόνια.

Έτσι λοιπόν σε κάποια αρτοκλασία, καθώς είχαν τοποθετηθεί, στη μέση της εκκλησίας, πάνω σ' ένα τραπέζι οι φρεσκοζυμωμένες λειτουργίες και το γλυκύτατο σιτάρι, που όπως είπαμε αποτελούσαν με-

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ στή σελίδα 264)

ΗΠΕΙΡΟΣ ΛΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΕΥΧΟΥΣ 130 ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

(Φωτογραφίες Σπ. Μελετζή τραβηγμένες πρό του Έλληνοϊταλικού πολέμου)

Το χωριό Λειψό με φόντο την Πίνδο.

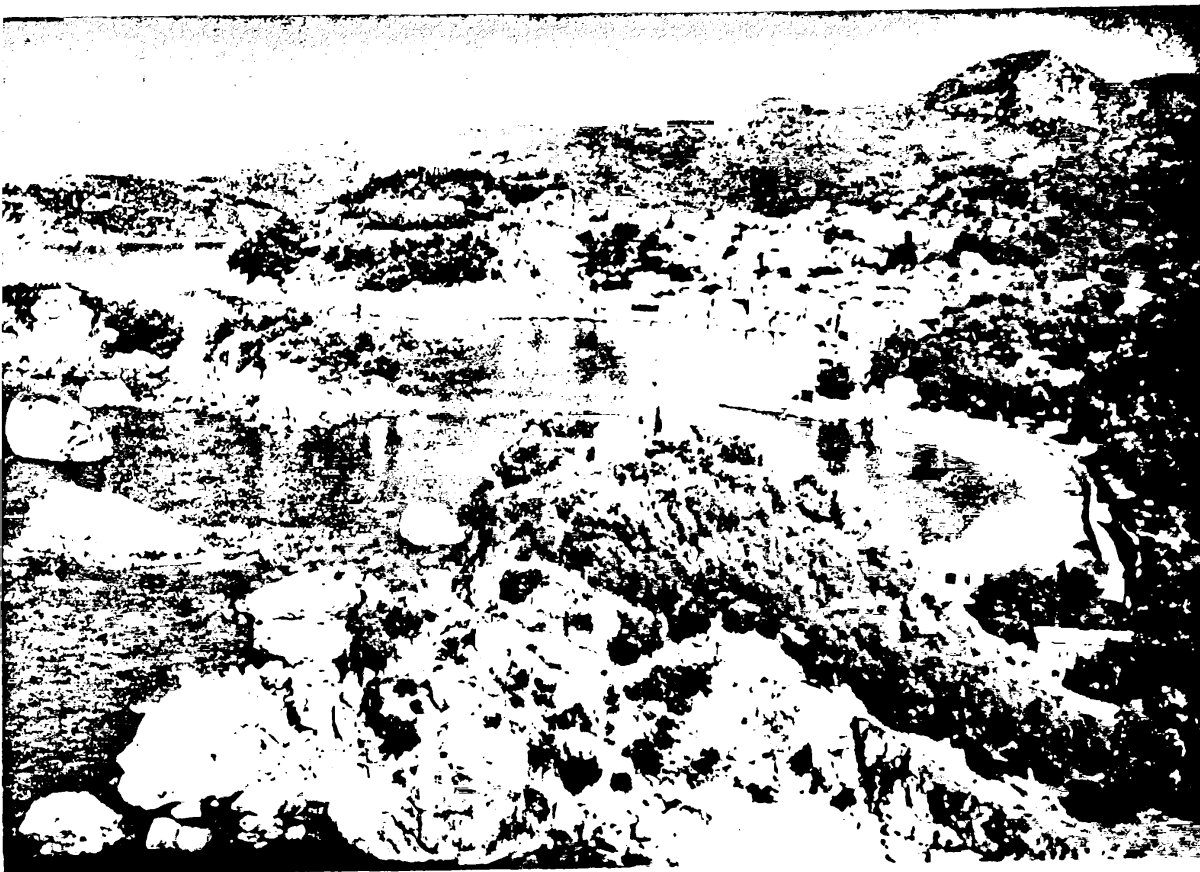
(Φωτογρ. Σπ. Μελετζή)

Γυναικείος χορός στο Γηρομέρι Φιλιατών.

(Φωτογρ. Σπ. Μελετζή)

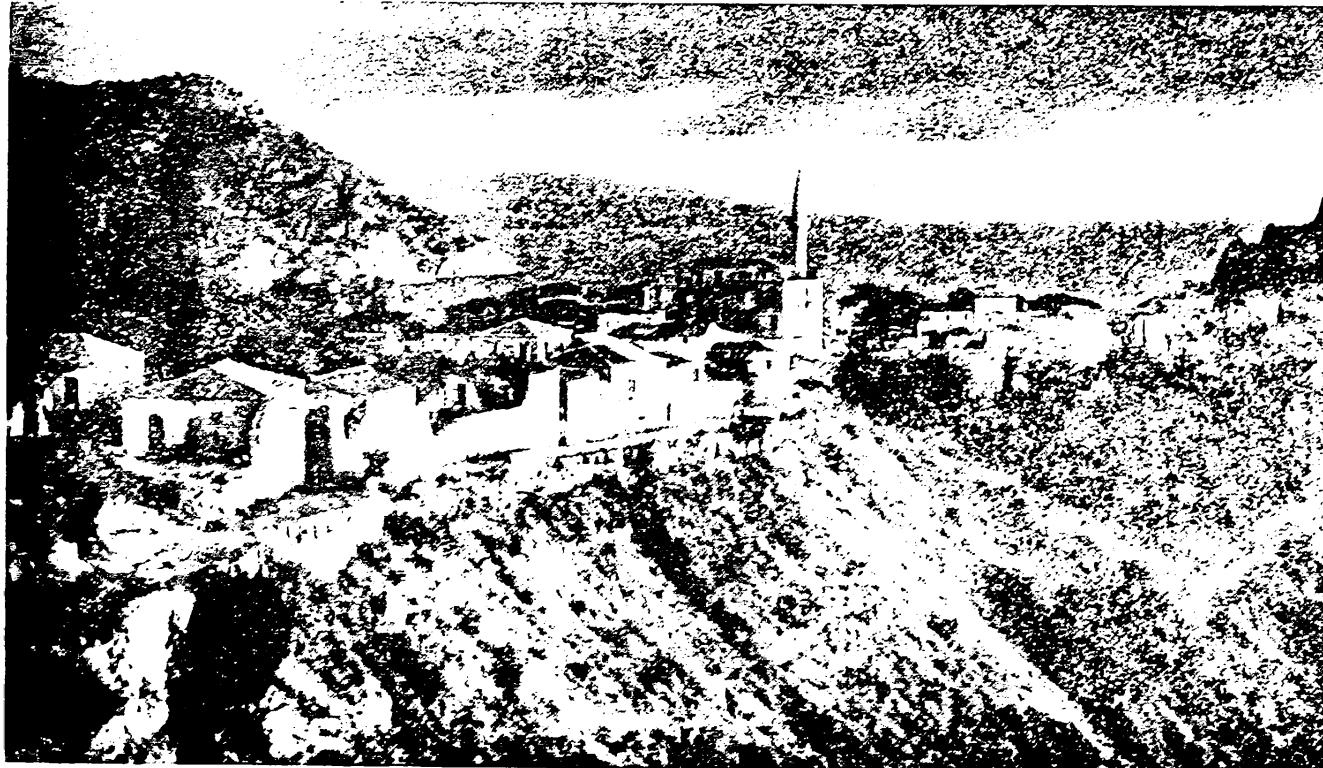
Ἄποψη Πάργας.

(Φωτογρ. Νικολ. Τσάκα)

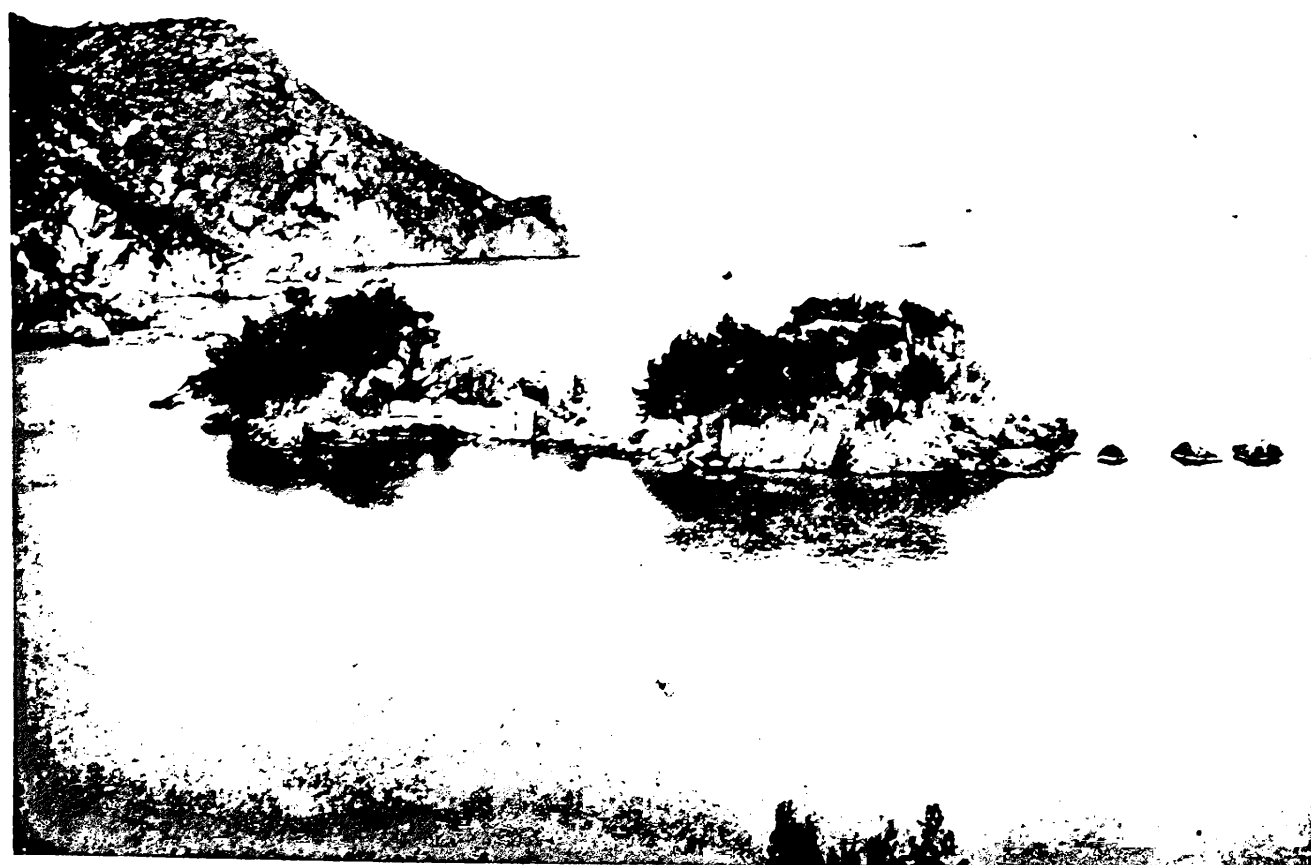
Ἄποψη Πάργας.

Η μουσουλμανική συνοικία Πάργας.

(Φωτογρ. Σπ. Μελετζή – πριν το 1940)

Νησάκι της Παναγίας στο λιμάνι της Πάργας.

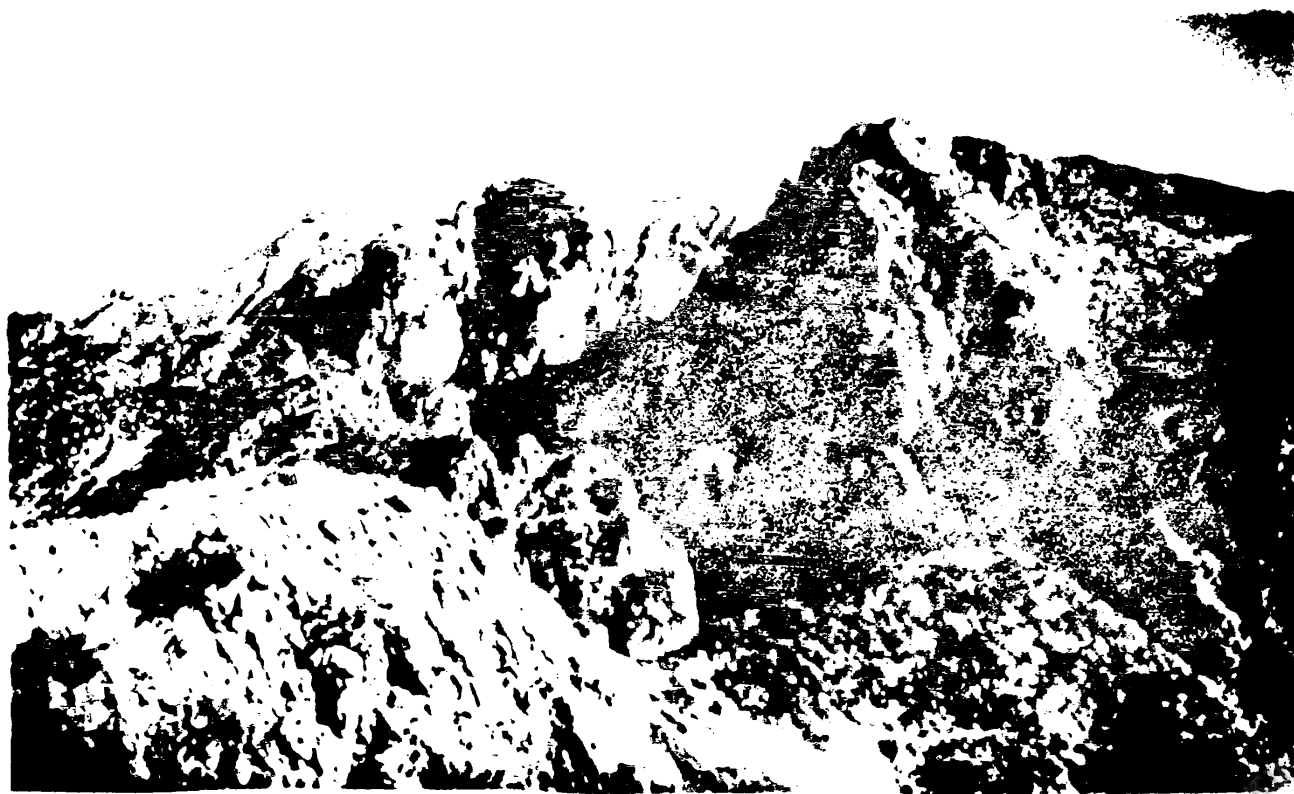
(Φωτογρ. Ν. Τσάκα)

Από τα κειμήλια της Πάργας, που εκπατρίστηκαν το 1819 στην Κέρκυρα με το ξεπούλημά της από τους Άγγλους στον Αλή Πασιά και επέστρεψαν στην Πάργα το 1930(;))

(Φωτογρ. Ν. Τσάκα)

Άποψη από Καστρί Καζαντζίου προς Ραφτανάϊους.

(Φωτογρ. Σπ. Μελετζή)

Καστρί Καλεντζίου Κατσανοχωρίων – Ποιμενικό.

(Φωτογρ. Σπ. Μελετζή)

Εσωτερικό Νερόμυλου στο Καλέντζι Κατσανοχωρίων.

(Φωτογρ. Σπ. Μελετζή)

Καλέντζι Κατσανοχωρίων. Καστρί. Ερείπια Ανακτόρων.
(Φωτογρ. Σπ. Μελετζή)

Συρακιώτισσες στο διάσιμο.

(Φωτογρ. Σπ. Μελετζή)

Άποψη της Ζίτσας.

Άποψη της Ζίτσας χιονισμένης.

(Φωτογρ. Δρόσου)

ΤΟ ΣΤΟΜΙΟ ΤΗΣ ΠΡΕΒΕΖΑΣ

ΤΟΥ ΜΙΧ. Κ. ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΥ

Ἔχω πάντοτε ἕνα ἐνδιαφέρον γιὰ τὸ ποιοί ἀπὸ τοὺς τόπους μας μνημονεύθηκαν ἢ κατὰ κάποιον τρόπο πέρασαν στὰ ἔργα τῶν μεγάλων συγγραφέων, διαιώνισαν τὴν αἴγλη τους. Τὸ Ἄκτιο, στὸν πορθμὸ τῆς Πρέβεζας ποὺ ἔγινε ἡ μεταξύ τοῦ Ὀκτάβιου καὶ τοῦ Ἀντώνιου μὲ τὴν Κλεοπάτρα, στίς 2 Σεπτεμβρίου 31 π.Χ. ναυμαχία στὴν ὁποία ὁ ἕνας ἔφερνε τὶς στρατιές τῆς Δύσης κι' οἱ ἄλλοι τῆς Ἀνατολῆς, τῶν δύο τότε κόσμων καὶ ποὺ ἡ νίκη τῶν Ρωμαίων ἀπέδωσε στὴν Ἡπειρο τὸν καρπὸ τῆς Νικόπολης, τοῦ θαυμάσιου αὐτοῦ στολιδιοῦ της, (κτίστηκε σὰν ἐπινίκια), περιελήφθη στὸ γεμᾶτο ἀπὸ φιληδονία δράμα «Ἀντώνιος καὶ Κλεοπάτρα» τοῦ Σαίξπηρ γραμμένο στὰ 1608 (στὰ Ἑλληνικὰ ἔχει ἐπανειλημμένα μεταφρασθεῖ ἀπὸ τοὺς Μιχ. Δαμιράλη καὶ Μάρκο Αὐγέρη) καθὼς καὶ στὸ ἀκόλουθο (μετάφραση Γ. Σημηριώτη) τρίστιχο τοῦ δεύτερου ὁμῶνυμου σοννέτου τοῦ Ἐρεντιά.

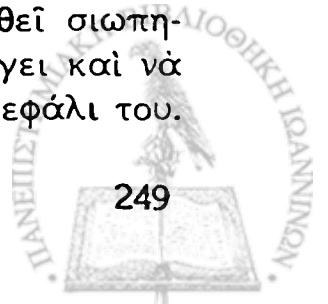
Κι' ὁ λαμπρὸς ἱμπεράτορας σκυφτὸς ἐκεῖ ἀπὸ πάνω εἶδε στὰ θαθεῖα μάτια τῆς στιχτᾶ
 μὲ χρυσαστέρες,
μιά δίχως ἄκρη θάλασσα ποὺ
 φεύγανε γαλέρες!

Ποὺ κι' ἀποδίδει μὲ τὴν πᾶσα ἀκρί-

βεια μιὰ στιγμιαία κατάσταση τῶν ἡττημένων ἐραστῶν.

Καθὼς εἶναι γνωστὸ ἀπὸ τὴν ἱστορία, ὁ Ἀντώνιος, ἀφοῦ ὠχύρωσε τὰ παρόχθια τοῦ στόμιου παράταξε 100.000 πεζοὺς, 12.000 ἵππεις καὶ 500 πλοῖα ἀπ' τὰ ὁποῖα 60 ἦταν τῶν Αἰγυπτίων, κι' ὁ Ἀγρίππας ὁ ναύαρχος τῶν Ρωμαίων 80.000 στρατὸ μὲ 250 καλοφτιαγμένα σκάφη, ἀναμενομένης ἔτσι σὰν ἄκρως σοβαρῆς τῆς ἀναμετρήσεως, ἡ ὁποία ὁμως μετετέρατη, ἀμέσως σχεδὸν σὲ ψευδομάχη.

Στὸ κρίσιμο σημεῖο τῆς συμπλοκῆς τὰ Αἰγυπτιακὰ πλοῖα ἀπεσπᾶσθησαν ἀπὸ τὸ κορμὸ τους κι' ἄρχισαν νὰ κατευθύνονται πρὸς τὰ νότια τοῦ Ἰονίου πελάγους, τόσο ἀπροσδόκητα, ποὺ ὁ Ὀκτάβιος τὰ ἐξέλαβε γιὰ σχέδιο παραπλανητικοῦ ἐλιγμοῦ, ὁ δὲ Ἀντώνιος μὲ τὸ σκάφος του ἔτρεξε νὰ προλάβει τὴν Κλεοπάτρα, ἡ ὁποία ἀφοῦ σταμάτησε τὸ δικό της γιὰ νὰ τὸν ἐπιβιβάσει, ἐνώθη μαζί του. Ἡ στάση τους κατὰ τὴν ἐπανασυνάντησή τους αὐτὴ ἔχει περιγραφεῖ ὡστόσο, ἀρκετὰ διστακτικὴ γιὰ τὴ συμφιλίωσή τους ἀφοῦ ὁ Ἀντώνιος μέχρι καὶ τοῦ ἀκρωτήριου Ταίναρου, ἐπὶ τρεῖς ὁλόκληρες μέρες εἶχε σταθεῖ σιωπηλός, χωρὶς τίποτα νὰ λέγει καὶ νὰ κρατᾶ στίς χουφτες τὸ κεφάλι του.

Κατόπιν έπλευσαν πρὸς τὴν Ἀφρική.

Μιά ἄποψη, πὺ ἔχει διατυπωθεῖ, εἶναι ὅτι ἡ Κλεοπάτρα, σταθμίσασα καλύτερα τὴν ἐνδεχόμενη νίκη τῆς παράταξής της, τὴν ἀπέφυγε γιὰ νὰ μὴ νικώντας ὁ Ἀντώνιος τὸν Ὀκτάβιο φύγει ὀριστικὰ ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια καὶ ἐγκατασταθεῖ αὐτοκράτορας στὴ Ρώμη.

Ἔτσι ἀκόμη πιὸ θάσιμα, τὸ γεγονός προσφέρεται γιὰ ποιητικὰ κείμενα καὶ τὴ φαντασιοποίησή του.

Ἄλλο γεγονός τοῦ θαλασσινοῦ χώρου τῆς Πρέβεζας, πὺ τὸ περισσασαν ζωηρότερα στὴ μνήμη μας τὸ ποίημα τοῦ Γεωργ. Ζαλοκώστα «Τὸ στόμιο ντῆς Πρεβέζης» καθὼς κι' οἱ στίχοι κάποιου λαϊκοῦ τραγουδιοῦ «...Μπουκάραν δυὸ σαλοῦπες, τέσσερα μίστικα, γυρίζουν τριγυρίζουν στὸν Παντοκράτορα, γυρίζει τὸ παπόρι ρίχνει μιὰ κανονιά, τσακίζει τὰ μπεντένια, ραγίζει τὰ γυαλιὰ κι' οἱ Τοῦρκοι κατεβαίνουν σὰ παλιοσάραγα...» εἶναι τὸ τοῦ Ἀπριλίου 1829, ὅταν ὁ κυβερνήτης Καποδίστριας πληροφορημένος τὰ τοῦ «Πρωτοκόλλου τοῦ Λονδίνου» πὺ πρόβλεπε, ὅτι τὸ κράτος μας θὰ κρατοῦσε τὰ μέρη πὺ κατεῖχε κατὰ τὴν ὑπογραφή τῆς συνθήκης, ἀπεφάσισε ὅπως μὲ 4 Ὑδραϊκὰ μίστικα καὶ μοῖρα τῶν πλοίων «Ἄρης», «Ἑλλάς» καὶ «Καρτερία» ὑπὸ τὸν Ἀστιγγα καταλάβει τὸν κόλ-

πο τῆς Βόνιτσας περνώντας ἐκβιαστικὰ τὸ στόμιό του, μιὰ ἐπιχείρηση πὺ ἀπέβη ἀπὸ τὶς ἠρωϊκότερες τοῦ ναυτικοῦ τοῦ Ἀγώνα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης, ἀφοῦ τὸ στενὸ ἐπιτηρεῖτο ἄγρυπνα ἀπὸ τὰ φρούριά του Παντοκράτορα καὶ Ἄγιου Γεώργιου καθὼς καὶ τὰ στὸ ἄκρο τῆς Πρέβεζας (θέση Παλιοσάραγα) στημένα ἀπὸ τοὺς Τούρκους κανόνια.

Σημειώνομε, ὅτι ἀπαράμιλλη σάθηκε τόσο ἡ εἰσὸρμηση στὸν στόμιο «μὲ ἀναπεπταμένα πανιά» τῶν Ὑδραίων ναυμάχων καὶ ὑπὸ τὸν συνεχῆ καταγισμό πυρῶν τῶν Τούρκων πὺ ἐξέλασαν ὅτι ἀπέβλεπαν τὰ σκάφη στὴ κατάληψη τῆς Πρέβεζας, ὅσο καὶ τῶν ἀνδρῶν τοῦ ἐνὸς μίστικου, πὺ ἐνῶ ἀπὸ λάθος τοῦ ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὰ λοιπὰ στὸ μυχὸ τοῦ λιμένα τῆς πόλης κι' ἐκυκλώθηκε ἀπὸ στρατιῶτες τῆς Ἀλβανικῆς φρουρᾶς, κινήθηκε μὲ μόνον τὰ κουπιά του, σύναψαν Ὀμηρικὴ κυριολεκτικὰ μάχη μ' αὐτοῦς.

Τὸ τραγούδι π' ἀναφέραμε τελειώνει: «Σταυρέ μου σταυρωμένε πὺ σὲ δοξάζομε, θάλε μας τὸ μαῖστρο γιὰ νὰ μπουκάρωμε. Σταυρέ μου σταυρωμένε πὺ σ' ἔχομε ψηλά, βοήθα μας νὰ διαβοῦμε νὰ πᾶμ' στὴ Βόνιτσα».

Ἀπὸ τὴ προκουαία τῆς Πρέβεζας ὁ ὀλοτρίγυρος χώρος τῆς θαλάσσης φαντάζει σὰν ἐξαίσιο σκηνικὸ θεάτρο. Κι' ἀλήθεια ἐδῶ συνέβησαν περίπου τὰ ὅσα ἐκθέσαμε.

‘Ο πρῶτος (ἐπώνυμος) ‘Ηπειρώτης τῆς ‘Αμερικῆς

ΤΟΥ ΑΝΤΩΝΗ ΒΕΝΕΤΗ

Ποίος εἶναι ὁ πρῶτος ἐπώνυμος ‘Ηπειρώτης, ὁ ὁποῖος μετανάστευσε στήν ‘Αμερική; Στὸ ἐρώτημα αὐτὸ ἴσως νὰ δίνουν ἀπάντηση δύο δυσεύρετα σήμερα βιβλία: «‘Ο ‘Ελληνισμὸς ἐν ‘Αμερικῇ» τοῦ Σ. Γ. Κανούτα, ἔκδοση 1918 — Βοστώνη καὶ «Οἱ “Ἕλληνες τῆς ‘Αμερικῆς 1528—1948» τοῦ Μπάμπη Μαλαφούρη, ἔκδοση 1948 Ν. ‘Υόρκη.

Διαθάζουμε λοιπὸν γι’ αὐτὸ στις σελ. 48—49 τοῦ βιβλίου τοῦ Μαλαφούρη: «...Κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς ‘Ελληνικῆς ‘Επαναστάσεως οἱ ‘Αμερικανοὶ φιλέλληνες ἔφεραν περίπου σαράντα ‘Ελληνόπουλα ποὺ σπούδασαν στὰ Κολλέγια Γαίηλ, “Αμχερστ, Πρίνστον, Χάρτφορντ, ‘Αθηνῶν τῆς Γεωργίας, Κένυον τοῦ ‘Οχάϊο, ‘Ηστον τῆς Πενσυλθανίας καὶ Νόξβιλ τοῦ Τενεσσῆ. Οἱ νέοι αὐτοὶ ἦσαν Χιώτες, ‘Ηπειρῶτες, ‘Αθηναῖοι, Μακεδόνες καὶ Μικρασιάτες καὶ οἱ περισσότεροι ἀπ’ αὐτοὺς ἐπέστρεψαν στήν ‘Ελλάδα μετὰ τὴν ἀποπεράτωση τῶν σπουδῶν τους».

Στὸ βιβλίον τοῦ «THE GREEK EXILE», ἔκδοση 1851, ὁ Χιώτης Κρίστοφερ Καστάνης γράφει ὅτι τὸ φθινόπωρο τοῦ 1839 ἦλθαν τρεῖς ‘Ηπειρῶτες φοιτητὲς γιὰ νὰ παρακολουθήσουν παιδαγωγικὰ μαθήματα στὸ Πρίνστον, ὑπὸ τὴν αἰγίδα ἀμερικανικῶν φιλανθρωπικῶν ὀργανώ-

σεων. Στὴν σελ. 49 τοῦ βιβλίου τοῦ Μαλαφούρη διαθάζουμε: «“Ἄλλος ‘Ηπειρώτης ποὺ ἦλθε τὴν ἐποχὴ ἐκείνη στήν ‘Αμερική ἦταν ὁ Βασίλειος ‘Αργυρὸς ποὺ ἀπεφοίτησε τὸ 1840 ἀπὸ τὸ YALE COLLEGE καὶ ἐπέστρεψε στήν ‘Ελλάδα ὅπου ἀνεμίχθη σὲ ἐπαναστατικὰ κινήματα. Τὸ 1842 ὁ ‘Αργυρὸς ἦλθε πάλιν στήν ‘Αμερική ἐργάστηκε ἐπὶ ἓνα διάστημα στὴ Βοστώνη σὰν ὑπάλληλος σὲ κατάστημα χονδρικῆς πωλήσεως δερμάτων. Τὸ 1849 ἀπεφάσισε νὰ φύγῃ γιὰ τὴν Καλλιφόρνια καὶ κατὰ τὴν διάρκειά του ταξιδιοῦ του ἐναυάγησε στὰ στενὰ τοῦ Μαγγελάνου, στήν Παταγονία. “Εφθασε ὅμως στὸν “Αγιο Φραγκίσκο, ὅπου εὐδοκίμησε σὰν ἔμπορος καὶ πέθανε τὸ 1866».

‘Ο πρῶτος λοιπὸν ἐπώνυμος ‘Ηπειρώτης εἶχε μία ἄκρως περιπετιώδη ζωὴ, ἀλλὰ ὁ δεῦτερος σὴ σειρά εἶναι ὁ περιώνυμος Μιχαὴλ ‘Αναγνωστόπουλος (1837—1906)»... οὗτος δύναται νὰ θεωρηθῆ ὁ μέγιστος ἐκ τῶν ‘Ελλήνων, οἱ ὁποῖοι ἐζησαν ἐν ‘Αμερικῇ», ὅπως σημειώνει ὁ Σ. Κανούτας στὸ παραπάνω βιβλίον του — ἔκδοση 1918.

‘Υπάρχουν ἄλλες πληροφορίες γιὰ τοὺς πρῶτους ‘Ηπειρῶτες τῆς ‘Αμερικῆς;

Ἑλλησπόνθητες Ἱστοριοῦλες τοῦ 1912-1913

ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ Ι. ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ

Μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς 74ης ἐπετείου τῆς ἀλώσεως τοῦ θρυλικοῦ Μπιζανίου καὶ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Γιαννίνων καὶ ὀλόκληρης τῆς Ἡπείρου, ὕστερα ἀπὸ 483 χρόνια τούρκικης σκλαβιάς, μοῦ ἔρχονται στὴ μνήμη μου ἀνάκατα ὅλα ἐκεῖνα τὰ γεγονότα τοῦ 1912—13 θλιβερά καὶ χαρούμενα· τρόμοι καὶ συγκινήσεις καὶ δάκρυα χαρᾶς, ἀλλὰ ἀκόμα καὶ γεγονότα ποὺ ἄλλα τὰ ζήσαμε κι' ἄλλα μᾶς τὰ παρέδωσαν οἱ ἀείμνηστοι γονεῖς μας καὶ τ' ἄλλα ἀξιοσέβαστα πρόσωπα μὲ τις ζεστές ἀφηγήσεις τους.

Ἄδύνατο ἀπὸ τὴ συγκίνηση νὰ τὰ θάλω ὅλα σὲ τάξη. Γιὰ τοῦτο θὰ τὰ ἐκθέσω, ὅπως μοῦ ἔρχονται στὸ μυαλὸ καὶ σπρώχνοντας ποιοῦ πρῶτο νὰ βγεῖ ἔξω.

Μὰ πρὶν προχωρήσουμε στὴ διήγηση θὰ πρέπει νὰ κάνουμε μιὰ μικρὴ ἀναδρομὴ σὲ γεγονότα, ποὺ προηγήθηκαν, γιὰ νὰ μποῦμε στὸ κλίμα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

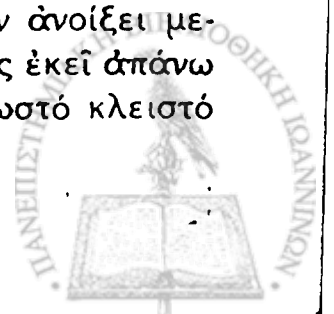
Μὲ τὴν κήρυξη τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου 1912—13 ἡ πρώτη ἐνέργεια τοῦ Γεν. Ἐπιτελείου στὸ Ἡπειρωτικὸ μέτωπο ἦταν νὰ καταληφθεῖ ἡ Φιλιππιάδα καὶ ἡ Πρέβεζα, ὅπου ἀπὸ χρόνια οἱ Τούρκοι εἶχαν τοποθετημένο στὴν παραλία,

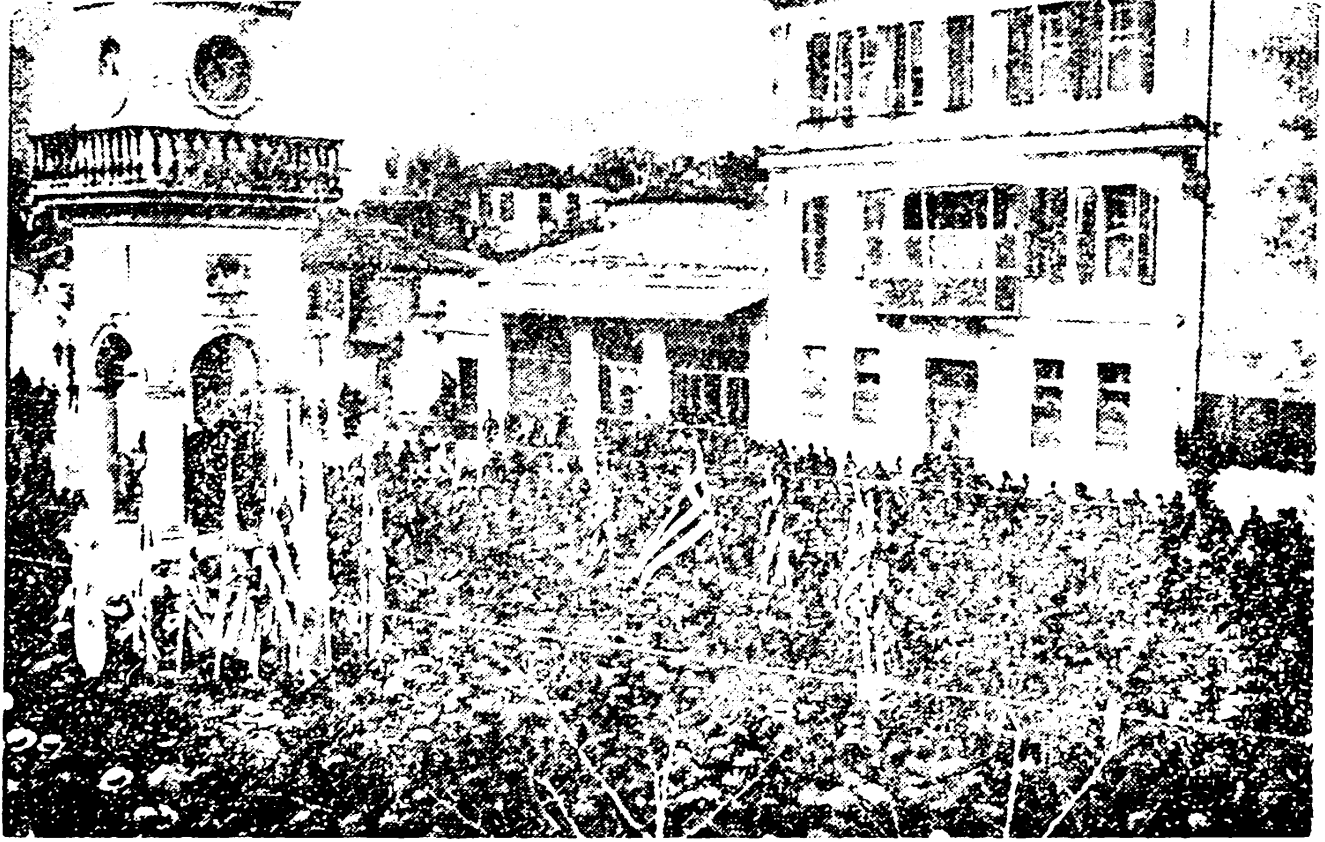
νομίζω ἀπέναντι ἀπὸ τὸ "Ἀκτιο, ἕνα τεράστιο μακρὺκανο τηλεβόλο τρομαχτικό, τὸ «Κάλκ—Μπαμπᾶ» (Σήκω πατέρα), ὅπως τὸ ὠνόμαζαν μὲ καμᾶρι.

Ἀπὸ κεῖ ἄρχισε ἡ προώθηση τῶν τμημάτων μας πρὸς τὴν κατεύθυνση τῶν Γιαννίνων. Οἱ Τούρκοι ἔκαναν ὑποχωρητικὸ ἀγῶνα ἐπιβραδυντικό, γιὰ νὰ δώσουν καιρὸ πρὸς συμπλήρωση τῆς ἀμυνᾶς τους στὴν ἄριστα ἄλλωστε ὀχυρωμένη ὄρεινὴ τοποθεσία τοῦ Μπιζανίου καὶ τῶν ἄλλων ὀχυρῶν, ὅπου ἐπρόκειτο νὰ κριθεῖ ὁ τελικὸς ἀγῶνας.

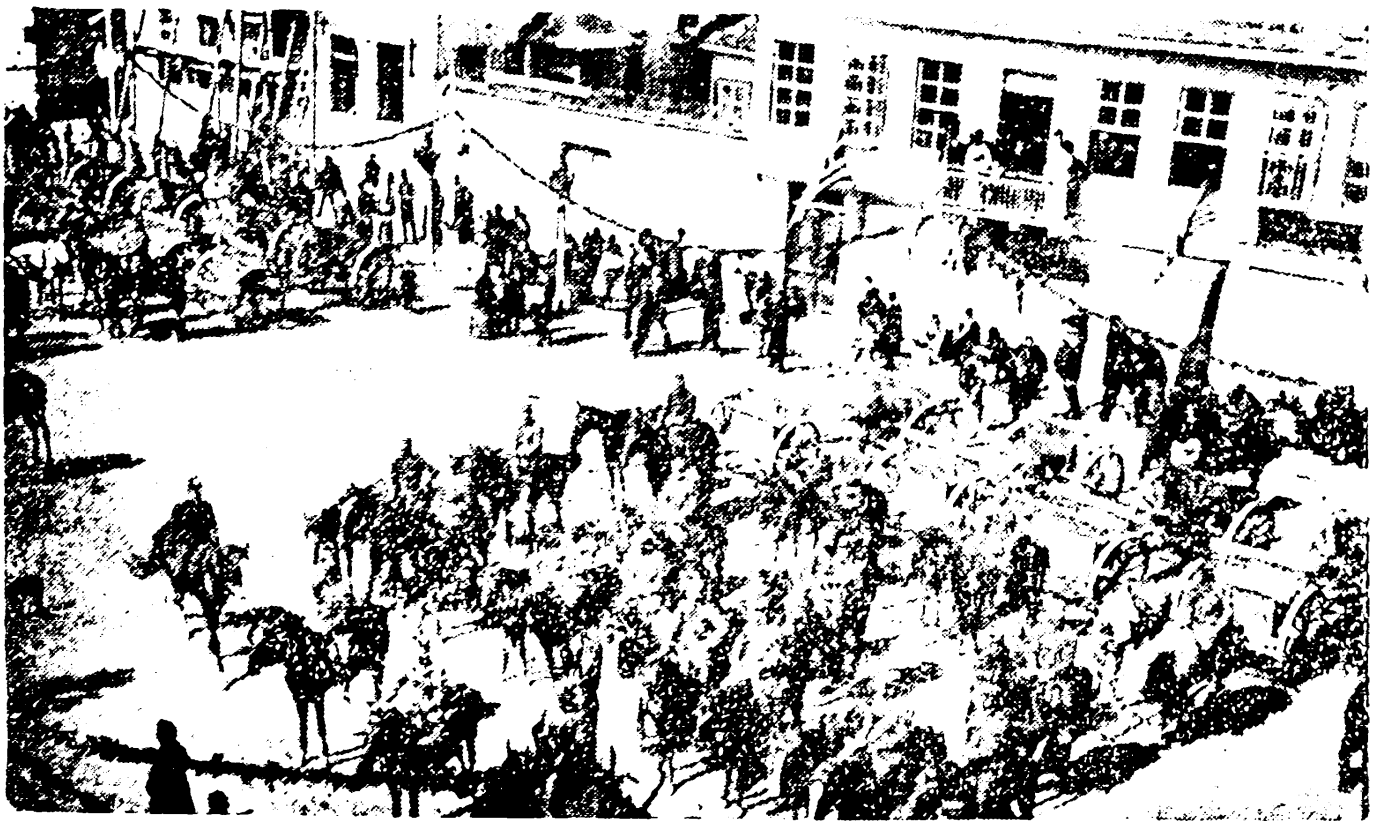
Τὴν ὀχύρωση εἶχε κάνει ἀπὸ ἀρκετὸ καιρὸ ὁ Γερμανὸς στρατηγὸς φὸν ντέρ Γκόλτς με ὄλους τοὺς κανόνες τῆς νεώτερης ὀχυρωματικῆς τέχνης καὶ μὲ κάθε ἐπιμέλεια.

Ἐκτὸς τὰ ἐκ μπετόν - ἀρμὲ πυροβολεῖα τοῦ Μπιζανίου, εἶχαν ὀχυρωθεῖ καὶ τὰ πέριξ βουνὰ τῶν Γιαννίνων (ὁ λόφος τοῦ Ἀηλιᾶ τοῦ νησιοῦ, μὲ δυὸ πυροβόλα, ὁ λόφος τοῦ Περάματος, ὅπου τὸ σπήλαιο (ἢ Γορίτσα), ὁμοίως, τὸ Καστρί, τὸ βουναλάκι τοῦ Γαρδικιοῦ), ἡ Καστρίτσα ἢ Γαβρίτσα, ἢ Σαντοβίτσα (τὰ Μάρμαρα), ὅπου εἶχαν ἀνοίξει μεγάλο φειδωτὸ δρόμο ὡς ἐκεῖ ἀπάνω κλπ., τὸ εἶχαν κάνει σωστὸ κλειστὸ

Συλλογή για το Βορειοηπειρωτικό. Γιάννινα. 1914.
(Φωτογρ. Γ. Χρηστίδη — Άρχειο Δ. Χρηστίδη)

Το Έλληνικό Παρεόδειο στα Γιάννινα. (1913).
(Φωτογρ. Γ. Χρηστίδη — Άρχειο Δημ. Χρηστίδη)

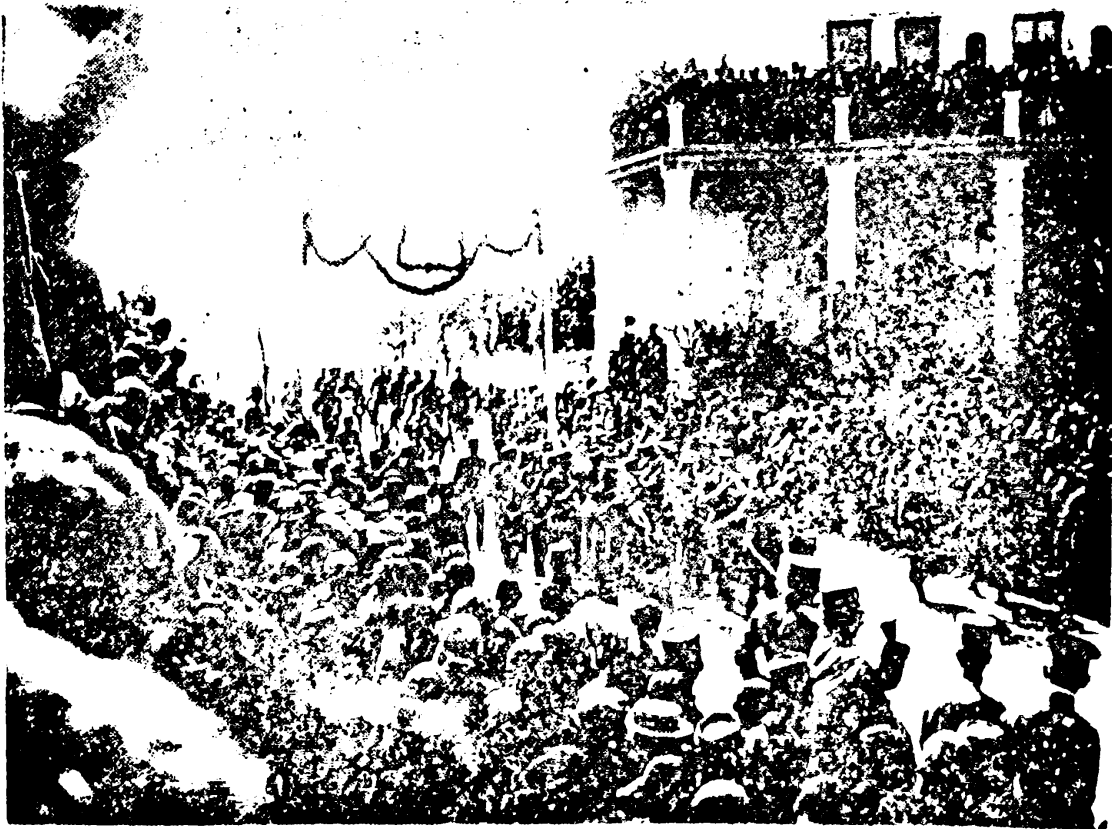
φρούριο από όλα τα σημεία του όριζοντος.

Ἡ κύρια τοποθεσία τοῦ Μπιζανιοῦ ἦταν περιχαρακωμένη με πικνά συρματοπλέγματα καὶ τάφρους βαθειές καμουφλαρισμένες — σωστὲς παγίδες — ὅπου θὰ πιάνονταν οἱ ἀνύποπτοι στρατιῶτες μας, ποὺ θὰ κατάφερναν νὰ ὑπερπηδήσουν σῶοι τὰ συρματοπλέγματα, ὅπως καὶ πιάστηκαν ἀργότερα μερικοὶ στίς ἐφόδους τους καὶ μᾶς τοὺς ἔφεραν ζωντανούς στὰ Γιάννινα. Ὅλα αὐτὰ γαζώνονταν ἀπὸ θареиὰ πολυβόλα MAXIM.

Ἐξ ἄλλου ὅλα τὰ πιθανὰ σημεία προσπέλασης τοῦ ἐχθροῦ: αὐχένες, κορυφογραμμὲς καὶ ὑποχρεωτικὲς

διαβάσεις ἐπισημασμένες με ἀκρίβεια σὲ τρόπο νὰ εἶναι ἀξεπέραστη ἢ γραμμὴ ἀμυνας με πλαγιοβολὲς καμουφλαρισμένες, ὅπως ἡ περίφημη «Σκύλλα» ἢ «Σκυλί», ὅπως τὸ ὀνόμασαν τὸ φοβερὸ πυροβολεῖο, ποὺ ἔφαγε πολλὰ παλληκάρια μας. Ἦταν ἀθέατο ἀπὸ τὸ Πυροβολικὸ μας καὶ παρά τοὺς λυσσαλέους κανονιοβολισμούς δὲν τὸ πετύχαιναν.

Χάρη ὅμως στὸν ὑπολοχαγὸ τοῦ Τουρκικοῦ Μηχανικοῦ, ἀπόφοιτο τοῦ Πανεπιστημίου Βερολίνου Νικόλαο Μιζαντζῆ ἢ Μιζαντζηόγλου ἢ Νικολάκη Ἐφέντη, κί' ὄχι «Παπαδόπουλο» ποὺ τὸν ἔχει ἡ ταμπέλλα, ὅπως τὸν λέγανε, καὶ ὁ ὁποῖος ἦταν στὸ Στρατηγεῖο τοῦ Συντα-

Εἶσοδος τοῦ Ἑλλην. Στρατοῦ με τὸν Διάδοχο Κωνσταντῖνο στὰ Γιάννινα 23.2.1913. (Φωτ. Γ. Χρησιῶδη — Ἀρχεῖο Δ. Χρησιῶδη)

γματάρχου Βεχίπ φρουράρχου του Μπιζανίου και αδελφοῦ του Ἐσσάτ Πασιά. Ὁ ἀνωτέρω ἐξεπόνησε δυὸ τοπογραφικοὺς χάρτες στὸ σπίτι τοῦ Γιαννάκη Λάππα Γραμματέως και Διερμηνέως τοῦ Γαλλικοῦ Προξενείου Ἰωαννίνων μέσα σὲ δυὸ νύχτες, οἱ ὁποῖοι κρύφτηκαν σὲ σαμάρι γαῖδουριοῦ και μεταφέρθηκαν στὶς προφυλακὲς τοῦ Μικτοῦ Τάγματος Ἀντρ)χου Μαλάμου στοὺς Μπαουσιούς, κατὰ πληροφορίας τοῦ Γιατροῦ Βασίλη Λάππα, γυιοῦ τοῦ προαναφερομένου Γιαννάκη Λάππα, ἀπὸ τὸ Δάσκαλο Δημήτριο Γραβάνη.

Ἔτσι ἐξοντώθηκε τὸ φοβερὸ «Σκυλι» και γλύτωσαν τόσα παιδιὰ μας. Καὶ τὸ πολὺ λυπηρὸ εἶναι πῶς κάποιος ἐπιπόλαιος δημοσιογράφος δημοσίευσε τὸ ἱστορικὸ στήν «Πατρίδα», ἐφημερίδα Ἀθηνῶν και κατὰ τὴν ἐπιστροφή του ὁ Νικ. Μιζαντζής συνελήφθη ἀπὸ τοὺς Τούρκους, και κατεδικάσθη εἰς θάνατον, και ὅπως ἀναφέρεται γδάρθηκε ζωντανός... (βλ. Κων. Ἰ. Φωτοπούλου. «Τὰ Γιάννινα»), ἡ δὲ οἰκογένειά του ἐξοντώθηκε.

Μὲ τὴν ὀχύρωση αὐτὴ ἡ γραμμὴ ἄμυνας τοῦ Μπιζανίου θεωροῦνταν ἀξεπέραστη. Αὐτὴ τὴ γνώμη εἶχαν και τὰ Ἐπιτελεῖα τῆς Εὐρώπης.

ΤΟ ΓΥΑΛΙ

Ἀπὸ τὸ καλοκαίρι τοῦ 1912 βλέπαμε κατὰ τὸ ἡλιοθασίλεμα δέσμες φωτεινές, νὰ ξεπροβάλλουν ἀπὸ τὴ Μανωλιάσσα, ἀν θυμᾶμαι καλά, νὰ φωτίζουν ψαχουλευτὰ τὰ γύρω βου-

νά, τὶς χαράδρες, τοὺς κάμπους τῶν Γιαννίνων, τὸ Μαυρολίθαρο (τὸ βουνὸ ποὺ στοὺς πρόποδες του νωχελικά εἶναι ξαπλωμένα τὰ Γιάννινα), τὸ νησί, ἡ Γορίτσα και ὄλα ὄσα ἔκοβε τὸ μάτι μας.

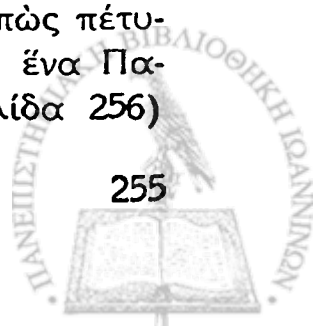
Ἔκαναν σεργιάνι ὄλα τὰ Γιάννινα και κοντὰ σ' αὐτοὺς και ἐμεῖς τὰ μικρὰ κάναμε γούστο. Μᾶς ἔλεγαν οἱ μεγάλοι, πῶς τὸ «Γυαλί» αὐτὸ ὅπως τὸ εἶχε βαφτίσει ὁ λαός, και οἱ Τούρκοι ἔτσι τὸ ἔλεγαν, ἦταν γιὰ νὰ παρακολουθοῦν και χτυποῦν τὸν ἐχθρό τους οἱ Τούρκοι κατὰ τὴ νύχτα. Πράγματι ὅταν ἄρχισαν οἱ ἐχθροπραξίες μὲ τὸ Μπιζάνι, στὸ Ντρίσκο και στὰ γύρω ὄχυρὰ ἡ ἐμφάνιση τοῦ προβολέα αὐτοῦ ἦταν συχνὴ - πυκνὴ τὶς νύχτες γιὰ ἄρκετὸ καιρὸ.

Ὅμως ὕστερα δὲν ξαναφάνηκε. Ἀργότερα κυκλοφόρησε ἡ φήμη πῶς κάποιος σπουδαῖος ἀξιωματικὸς τοῦ Πυροβολικοῦ, Ταβουλάρη μᾶς τὸν εἶπαν, τὸν «γκάθωσε» μὲ τὰ κανόνια του, ὅπως τὸ ἴδιο μάθαμε, πῶς θούλωσε μὲ εὐστοχη κανονιὰ — «φωτιὰ στὴ φωτιὰ» — τὴ μπούκα ἐνὸς πυροβόλου τοῦ Μπιζανίου, τὸ ὁποῖο εἶδαν πολλοὶ Γιαννιώτες ὕστερα ἀπὸ τὴν παράδοση τῶν Γιαννίνων.

Στὰ σοκάκια τῶν Γιαννίνων κυκλοφοροῦσε τὸ ὄνομα τοῦ Ταβουλάρη ψιθυριστὰ ἀπὸ στόμα σὲ στόμα στ' αὐτὶ τοῦ κόσμου μὲ μεγάλο θαυμασμὸ χωρὶς και νὰ τὸν γνωρίσουμε ποτέ.

Αὐτὸς ὁ ἴδιος, λέγανε, πῶς πέτυχε σ' ἓνα παρατηρητήριον ἓνα Πα-

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ στὴ σελίδα 256)

ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΗΣ ΤΡΙΕΤΙΑΣ 1987 - 1989

Ἀπὸ τὴ Γενικὴ Συνέλευση τῆς «Ἡπειρωτικῆς Ἐταιρείας» τῆς 29 Ἀπριλίου 1987 ἐξελέγη γιὰ τὴν τριετία 1987—1989 νέο Δ. Συμβούλιο, πὺ καταρτίστηκε σὲ σῶμα ὡς ἑξῆς:

Ἀλέξ. Χ. Μαρμόπουλος, Πρόεδρος
Κώστας Ἐξαρχος, Ἀντιπρόεδρος
Στάθης Δ. Λαμπρίδης, Γεν. Γραμματέας

Εὐθύμ. Νίκου, Ἀναπληρωτὴς Γεν.

Γραμματέας

Γεώργ. Κούνδουρος, Ταμίας

Γεώργ. Στεργίου, Βοηθὸς Ταμίας

Βασίλ. Ἀρχιμανδρίτης, Σύμβουλος

Μαίρη Λιόλιου »

Σαπφῶ Κηρύκου - Τσεργῆ »

Ἀθαν. Λέκκας, Ἀριστίνδην »

ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΗΣ ΤΡΙΕΤΙΑΣ 1987 - 1989

Ἀπὸ τὴ Γενικὴ Συνέλευση τῆς Ἑλληνικῆς Λογογραφικῆς Ἐταιρείας τῆς 30ης Μαρτίου 1987 ἐξελέγη νέο Δ. Συμβούλιο, γιὰ τὴν τριετία 1987—1989, πὺ καταρτίστηκε σὲ σῶμα ὡς ἑξῆς:

Δημήτριος Λουκᾶτος, Πρόεδρος

Δημ. Οἰκονομίδης

Δημήτριος Πάλλας Ἀντιπρόεδροι

Μιχ. Γ. Μερακλῆς Γεν. Γραμματέας

Στέφ. Ἡμελλος, Ταμίας

Γεώργ. Αἰκατερινίδης, Εἰδ. Γραμ-

ματέας

Πόπη Ζώρα

Σύμβουλος

Μαρία Μιράσγεζη »

Πέτρος Γλέζος »

Μενέλαος Τουρτόγλου »

Λέανδρος Βρανούσης »

Θανάσης Κωστάκης »

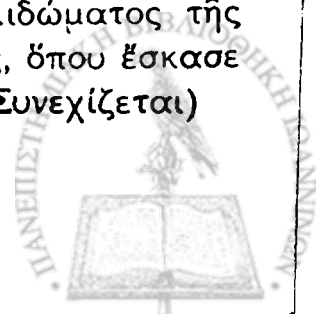
Ἀναπληρωματικὰ Μέλη : Δημ. Φούρλας, Εὐθ. Σουλογιάννης, Γ. Ἀμαργιανάκης, Μαρία Μηλίγκου - Μαρκαντώνη, Δημ. Κρεκούκας.

Ἀλησμόνητες ἱστοριοῦλες

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ σελίδα 255)

σιᾶ. Δὲν θυμᾶμαι ἀτυχῶς τὸ ὄνομά του. Ἐμεῖς παρ' ὄλες τὶς προφυλάξεις τῶν μεγάλων, ὅταν συζητοῦσαν γιὰ τέτοια ζητήματα, καρφώναμε τὰ αὐτιά μας καὶ τὰ χαράζαμε βαθεῖα στὸ μυαλουδάκι μας.

Κάτι τέτοιο φοβερό, εὐστοχη βολή, ἔγινε ἀπὸ τὸ πυροβολικό μας πὺ ἦταν στὰ Σουδενὰ τοῦ Ζαγοριοῦ τὸ 1940 καὶ ἐξόντωσε τὸν Ἴταλὸ στρατηγὸ τῆς Μεραρχίας, πὺ εἶχε στήσει τὸ παρατηρητήριο στὸ σημεῖο, πὺ εἶναι ἡ προτομὴ τοῦ Μεγάλου Δασκάλου τοῦ Γένους τοῦ Γενναδίου, δίπλα στὴν ἐκκλησία, καὶ τὸ Σχολεῖο τῶν Δολιανῶν. Ὅλοι ὅσοι ἦταν ἐκεῖ στὸ Ἐπιτελεῖο του, θερίστηκαν ἀπὸ τὴ βολή, καὶ θάφτηκαν ἀραδισαμένοι ἔξω ἀπὸ τὸν περίβολο τοῦ νεκροταφείου, ἡ προτομὴ τοῦ Γενναδίου δὲν ἔπαθε τίποτε, μονάχα ὁ λωβὸς ἐνὸς αὐτιοῦ τοῦ Γενναδίου ἔσπασε, καθὼς καὶ ἕνας στυλίσκος τοῦ κιγκλιδώματος τῆς βάσεως τῆς προτομῆς, ὅπου ἔσκασε ἡ ὄβιδα. (Συνεχίζεται)

Ἡπειρωτικὴ Πνευματικὴ Ζωὴ καὶ Κίνησις

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ

Γιάννινα 27.4.87

Σεβαστέ κ. Μαμμόπουλε,

Σᾶς εὐχαριστῶ θερμὰ γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον ποὺ δείξατε γιὰ τὴν ἀσθένεια τοῦ πατέρα μου.

Θὰ ἤθελα νὰ μὲ ἐνημερώσετε ἐὰν σᾶς ἐνδιαφέρει μία σειρά φωτογραφιῶν (τῶν ὁποίων τὰ «ἀρνητικά» βρίσκονται στὰ χέρια μου) μὲ θέματα κοινωνικὰ τῶν Ἰωαννίνων πρὶν καὶ ὀλίγο μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση (1913).

Τὰ παραπάνω ἀρνητικὰ τυχαίως τὰ ἀπέκτησα πρὶν ἀπὸ μία δεκαετία, τὰ ἐμφάνισα καὶ τὰ ἔδειξα σὲ πολλοὺς ἐδῶ στὰ Γιάννινα καὶ στὸν κύρ Κώστα Φωτόπουλο. Πιλὴν ὅμως κανένας δὲν ἔχει ὑπ' ὄψη του τὰ πρόσωπα. Ἄγνωστο ἀπὸ ποιὸν εἶναι τραθηγμένες οἱ φωτογραφίες ἔχουν σὰν θεματογραφία:

α) Ἐνα κυνήγι στὴν λίμνη (κ λ ε ἰ σ μ α) καὶ στὴν γύρω περιοχὴ (σύνολο 25—30 φωτογραφίες μὲ ἐπαναλήψεις). Οἱ κυνηγοὶ φαίνονται γιὰ ξένοι (πρόξενοι ἢ περιηγητὲς) καὶ οἱ συνοδοὶ τους εἶναι νησιῶτες καϊκτοῆδες καὶ καθάσηδες τοῦ ρώ-

◆ Γράφουμε καὶ μᾶς γράφουν

◆ Στέλλουμε καὶ μᾶς στέλνουν

σικου προξενείου κ.ἄ. ντόπιοι φεσοφόροι.

β) Ἐκδρομὲς μὲ καΐκια στὴ λίμνη ἰδιαιτέρου ἐνδιαφέροντος μιά καὶ μᾶς δείχνουν μιά πτυχὴ τοῦ τρόπου ζωῆς πάλι προαπελευθερωτικά, καθὼς καὶ τὴν ζωὴ στὶς αὐλὲς τῶν ἀρχοντικῶν.

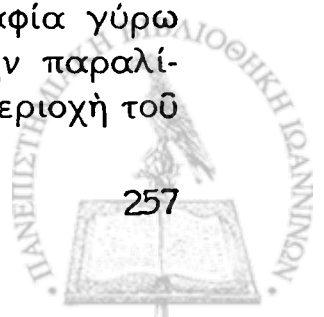
γ) Μιά τούρκικη παρέλαση στὴν κεντρικὴ πλατεία.

(Σπάνια). Ἐνας κρεμασμένος (σὲ καρμανιόλα) κάτω ἀπ' τὸ Ὠρολοῖ — Γαϊτανάκι στὰ Γιάννινα.

δ) Μιά σειρά, μὲ πολλὲς ἐπαναλήψεις στὸ ἴδιο θέμα, ἀπὸ ἐλληνικὲς γιορτὲς στὰ Λιθαρίτσια (στρατῶνες) καὶ πολλὲς στρατιωτικὲς ἐπίσης.

Στὴν ὅλη σειρά ἔχω ἐπισυνάψει κ' ἀρκετὲς τῆς δεκαετίας τοῦ '50 (οἰκογενειακὲς) πάλι μὲ θέματα κυνηγιοῦ στὴ λίμνη καὶ τὴν ξηρὰ (ἀπ' τὸν πατέρα μου), κοπάνισμα μαλλιῶ στὴν παραλίμνια καὶ πολλὰ καρτ' ποστὰλ διαφόρων περιοχῶν καὶ ἐποχῶν.

Τὰ Γιαννώτικα κάρτ - ποστὰλ μὲ περιορισμένη θεματογραφία γύρω ἀπὸ τὴν πλατεία καὶ τὴν παραλίμνια (πάνω ἀπ' ὅλη τὴν περιοχὴ τοῦ

κάστρου) μᾶς δίνουν μιὰ εἰκόνα τῆς ἐξέλιξης τῆς πολεοδομικῆς τῶν Γιαννίνων κατὰ τὰ χρόνια 1913—67.

Στὴν ὄλη σειρὰ πού με ἀγάπη φρόντισα, ἔχω πολλὰ ἀποκόμματα ἀφηγήσεων τῶν Σαλαμάγκα, Ζούμπου, Χατζῆ κλπ., φτιάχνοντας ἔτσι μιὰ εἰκονογραφημένη ἱστορία τῆς κοινωνικῆς ζωῆς τῶν Γιαννίνων (ἐλλειπῆ θέβαια μιὰ καὶ δὲν περιλαμβάνεται ἡ ζωὴ στὴν ἀγορὰ, σὲ χάνια, γειτονιὲς κλπ.).

Ἡ ὄλη συλλογὴ ὁλοκληρώνεται με μερικὲς φωτογραφίες δικές μου καὶ φίλων μου ἀπὸ Γιαννιώτικα σπίτια, ὅχι οἱ συνηθισμένες, μεῖς ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον μιὰ καὶ τὰ σπίτια αὐτὰ χτισμένα ἐπὶ Τουρκοκρατίας σήμερα δὲν ὑπάρχουν.

Ἄλλὰ δὲν σταματᾶω ἐδῶ· συνεχίζω τὴ συλλογὴ καὶ μεῖς ἰδιαίτερη χαρὰ περιμένω τὴν «Ἡπειρωτικὴ Ἑταιρεία» με τὴν τόσο ἀξιόλογη πινακοθήκη της, κάθε μῆνα.

Πολὺ θὰ ἤθελα νὰ συνεργαστῶ μαζί σας.

Περιμένω ἀπάντησή σας.

Με πολὺ σεβασμὸ
ΦΙΛ. ΓΙΩΒΑΝΝΗΣ

Γιάννινα 13.5.87

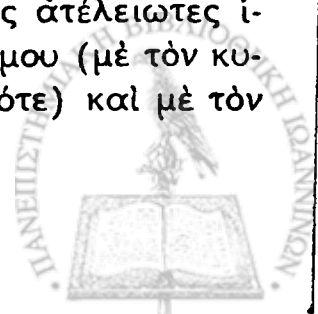
Σεβαστὲ κύρ Ἀλέκο Μαμμόπουλε.

Μοῦ εἶπες στὸ τηλέφωνο: «Τί θησαυρὸς ἦταν αὐτὸς πού μούστειλες».

Ὁ θησαυρὸς αὐτὸς δὲν εἶναι δικός μου. Τὸν ἀπέκτησα ἀπὸ Ἑσᾶς

κι' ἄς ἀρχίσω πρῶτα ἀπὸ τοὺς Μακαρίτες:

Τὴν κυρὰ Μάχη Παύλου (νάχαμε τότε μαγνητόφωνα καὶ μισὰ νὰ γράφαμε ζωντανὴ ἐγκυκλοπαίδεια ἀπὸ Γιαννιώτικους μεσελέδες καὶ χουσιαμέτια), τὰ περίφημα γραπτὰ τῶν Δ. Σαλαμάγκα, Λαμπρίδη, Ἀραθαντινοῦ, Σ. Ζούμπου, τὶς ὠραιότατες ἀφηγήσεις τῆς διδάσκαλης Χατζῆ, τὴν πολυβραβευμένη «Ἡπειρωτικὴ Ἑστία» καὶ τὴν ἀξιόπαινη Ε.Η.Μ. (τοῦ κύρ Κώστα Φρότζου), τὸν κύρ Κώστα Φωτόπουλο, κι' αὐτὸς ξέρει καὶ τὴν κυρὰ Τούλα τὴν «Γκασιοῦτο» τὴν μακαρίτισσα. Ἀνήκουν οἱ φωτογραφίες αὐτὲς ἀκόμη στοὺς πολυαγαπημένους γειτόνους τῆς Βαλαωρίτου, τῆς Τσακάλωφ (μεῖς τὸν κύρ Νίκο Καλήγερο καὶ τὴν κυρὰ Φθαλία Φουρτονοπούλου), τ' Ἀρχιμανδρειοῦ καὶ στοὺς Μποστατζῆδες καὶ Ἀθτζῆδες μαζί, ἀπὸ τὰ Γάλατα (πρῶτος στὸ τραγούδι καὶ τὸ ντουφέκι ὁ Τάκης ὁ καλόγερος). Ἀκόμη καὶ στὰ μαγαζιά τοῦ κύρ Βαγγέλη Τσίγκα, τοῦ Κώστα Σαρρέα, τοῦ Τσατσούλη, τῶν Ἀφῶν Ντελῆ (κουρεῖς). Ἀκόμη στὴν ἀγαπημένη καὶ σεβαστὴ μορφή τῆς «Κυρᾶς» (μεῖς κεφαλαῖο Κ) Ραφὲτ καὶ τὸ ἀξιόλογο ἔργο τοῦ ἀνδρός της Κενὰν Μεσσαρέ (ζωγράφου τῆς ἀπελευθέρωσης τῶν Γιαννίνων, πού ἀκόμα καρτεροῦμε νὰ τὸν τιμήσουν σὲ κάποιον δρόμο τους), οἱ συμπατριῶτες μου ἀπὸ δύο πατρίδες. Τί νὰ πῶ καὶ γιὰ τὰ κυριακάτικα κυνήγια, μεῖς τὶς ἀτέλειωτες ἱστορίες τοῦ πατέρα μου (μεῖς τὸν κυνηγετικὸ σύλλογο τότε) καὶ μεῖς τὸν

Ὀλυμπιακὸ Ἰωαννίνων. Καὶ ἀφοῦ τόσους θὰ ξεχάσω νὰ σοῦ πῶ, ἄς μὴ παραλείψω πατέρα καὶ γιὸ Χατζῆ, τὸν Πελερέν καὶ τὸν Δ. Χατζῆ μὲ τὴν «μικρὴ πόλη» μας καὶ τὸν «Θεόφιλο Γούδα» μὲ τὸν «Λούσια».

Τελειώνοντας, μιὰ καὶ ἄλλους τόσους νὰ σοῦ πῶ ἄλλους τόσους θ' ἀστοχήσω, ἄς μὴν ξεχάσω τὸν κύριο Γιώργο Μελανίδη καὶ τὴν γυναίκα του τὴν κυρία Νίνα, γείτονες καὶ ἀγαπημένοι (μ' ἔσωσε ἀπὸ τὴν διφθερίτιδα ἓνα θράδυ) καὶ τὴν διδά Νίκη Μπούντα τὴν εὐεργέτιδα μὲ τὶς ἀξέχαστες ἱστορίες τῆς μάνας της γιὰ τὰ «καπελλίνα» καὶ τὴν ἀρχοντιὰ τῶν καιρῶν της (ἔρχόταν τὸ Δεκαπενταύγουστο νὰ παρακολουθήσει τὴν Λιτανεία τ' Ἀρχιμανδρείου ἀπὸ τὸ σπίτι μας καὶ ἐμεῖς πηγαίναμε στὸ δικό της τ' Ἀϊ Γιώργη στὶς 17 Γενάρη).

Φαίνονται σὰν σκηνὲς τοῦ περασμένου αἰῶνα κι' ὅμως εἶναι πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια μόνο ποὺ στὶς μέρες μου ὁ χρόνος ἔχει ἄλλη ταχύτητα.

Μὲ ρωτᾶτε καὶ γιὰ βιογραφικὰ στοιχεῖα γιατί αὐτὴ τὴν ἀρχὴ ἔχετε στὸ περιοδικό. Ἄν μὲ ρωτοῦσε ὁ κύρ Κώστας Φωτόπουλος μὲ τὰ «σοκάκια καὶ τοὺς μαχαλάδες» του θὰ τοῦ ἀπαντοῦσα πῶς: «γεννήθηκα στὴν περιοχὴ Γάλατα καὶ μεγάλωσα στὸ σπίτι τοῦ Ἀλιέα καὶ τοῦ Κούρεντα κατὰ τὸ Ἀρχιμανδρεῖο καὶ τὴν Ἀγ. Αἰκατερίνη. Ἔπαιξα καὶ στοῦ Βραζέλη (στὰ μνήματα) καὶ στὸ Ἄλσος (στοῦ Λιάμ'). Ἔ-

κανα μπάνιο καὶ ψάρεψα κάτω ἀπὸ τοῦ Μάτσκα καὶ κάτω ἀπὸ τὸ σπίτι τ' Ἀϊ-Γιώργη στὸ μποστάνι τοῦ Καμιτσάνου (Λευτέρη Πασχάλη). Καὶ ὅπως λέει καὶ ὁ Κ. Καζαντζῆς στὸ βιβλίο του «Ἀπ' τὰ σκλαβωμένα Γιάννινα» (1926),

πῆγα καὶ στὴν Πόλη
πῆγα καὶ στὴν Βενετιὰ
σὰν τὰ Γιάννινα ἄ! ἄ!

ΦΙΛ. ΓΙΩΒΑΝΝΗΣ

Ἡ συνταγὴ τῆς Γιαννιώτικης ραβανῆς

ΣΗΜ. Α.Χ.Μ.:

Ἀπὸ τὴ μνήμη τῶν παραδόσεων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴ δεξιότητά, πρὸ διέκριναν πάντα τὴν ἀληθινὴν Φράζω Ἰωαννίδη ἔχω τὴν ἐπόμενη συνταγὴ πρὸ σὲ κάποια ἀπὸ τὶς πολλὰς ἐπισκέψεις στὸ ἀρχοντικὸ «τῆς Ρεθύμνου 6 Ἀθήναι», πῆρα μετὰ τὴ γεύση τῆς γιαννιώτικης ραβανῆς. Κοιτᾶτε ἄλλα συστατικὰ της καὶ ἡ ἀείμνηση καὶ χορταστικὴ ὁκᾶ τῆς Τουριστοκρατίας καὶ τῶν μέσων χρόνων τῆς ζωῆς μας.

Γιὰ Γιαννιώτισσες, ἀλλὰ καὶ γιὰ κάθε νοικοκυρὰ ποὺ ἀγαπᾷ τὴ Γιαννιώτικη Ραβανή.

Μιὰ ὁκᾶ νισεστέ

- » » βούτυρο
- » » ζάχαρη
- » » αὐγά(!)

Ἑσωτερικὴ Ζωὴ καὶ Κίνηση

Οἱ χρηματικὲς εἰσφορὲς πρὸς τὴν
"Ἡπειρωτικὴ Ἐταιρεία,, ἐκπίπτουν
στὶς Δηλώσεις Φόρου Εἰσοδήμα-
τος.

ΣΥΝΩΣΤΙΣΜΟΣ ΕΙΣΦΟΡΩΝ ΣΥΝΩΣΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

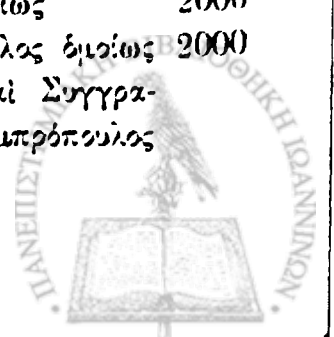
Μὲ βαθειὰ συγκίνησιν συντάσσομε αὐ-
τοὺς τοὺς πίνακες εἰσφορῶν. Εἶναι τὸ ὀ-
ξυγόνο τῆς Ἐταιρείας. Εἶναι τὰ φτερά
τῆς. Κοινωνοφελὲς Πνευματικὸν Ἰδρυμα ἢ
Ἐταιρεία. Δημόσια ἢ διαχειρίσῃ τῆς σὲ
θάλλινη σφαῖρα «περιστρεφομένη καὶ παν-
ταχόθεν ὄρατῆ». Δὲν πληρῶνει οὔτε μο-
νόλεπτο ἢ Ἐταιρεία σὲ μισθοὺς καὶ ἀ-
μοιβὰς καὶ ἔχει ἐλαχιστοποιήσει τὰ διοι-
κητικὰ τῆς ἔξοδα. ἀφοῦ τὸ Δ. Συμβούλιο
μὲ ἐφημερία σὲ ἐθελοντικὴ βάση διεξά-
γει τὴ διοικητικὴ ὑπηρεσία.

Δὲν ἔχει «Χρεῶστες» ἢ Ἐταιρεία. Δὲν
ἔχει «Πιστωτές». Κανενὸς τὴν πόρτα δὲν
ἐβρόντησε. Δὲν κρατεῖ λογαριασμοὺς «Ὁ-
φειλετῶν». Ὅ,τι προσφέρεται εἶναι αὐτο-
προαίρετο καὶ καλοδεχούμενο. Τὸ ραβδί
τοῦ διακονιάρη, ὅταν ὑπηρετεῖ κοινωνοφε-
λεῖς σκοποὺς γίνεται στὰ χέρια τοῦ Διοι-
κητικοῦ Συμβουλίου ἡγεμονικὸν Σκήπτρον.

Κρίκοι τῆς ἀλυσσίδας τῆς ἀγάπης αὐ-
τὸν τὸν μῆνα εἶναι οἱ:

Ὁ κ. Παναγ. Λαμπρούτης ὁμοίως 1000
Ὁ δικηγόρος κ. Μιχ. Παπαγεωρ-
γίου ὁμοίως 1000
Ὁ Κος καὶ ἡ Κα Ἀπαστ. Παπα-
ζήση γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκο-
ποὺς 2000
Ἡ κυρία Ἡλέκτρα Δημητρίου Σα-

λαμάγκα ὁμοίως 2000
Ὁ κ. Σπῦρος Μήτσης ἀπὸ Κτίσμα-
τα Πογωνίου, μαζί μὲ ἐμμέτρους
ἀναμνήσεις γιὰ τὸ Δελτίο 1000
Ὁ κ. Σπυρ. Μουστάκας ὁμοίως 1000
Ἡ κυρία Ἐλένη Τσονίδη ὁμοίως 1000
Ὁ κ. Βασίλης Ἀρχιμανδρίτης γιὰ
τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς 2000
Ὁ Δάσκαλος κ. Θωμᾶς Δέρβος ὀ-
μοίως 1000
Ἡ κυρία Βάσω Κωσταρίδη λογατέ-
χιν γιὰ τὸ Δελτίο 1000
Ὁ κ. Σπῦρος Χρησιδῆς ὁμοίως 1000
Ὁ κ. Πέτρος Μαρτίνας ὁμοίως 2000
Ὁ Ἐκπαιδ. Σύμβουλος κ. Ἀνδρέας
Γκόγκος ὁμοίως 2500
Ἡ ποιήτρια κυρία Μαρία Ἀρκα-
δίου ὁμοίως 2500
Ὁ κ. Ἰωάν. Κωνσταντινόπουλος ὀ-
μοίως 1000
Ἡ «Μάννα τοῦ Πογωνίου» γιὰ τοὺς
γενικωτέρους σκοποὺς τῆς Ἐταιρ. 5000
Ὁ κ. Ἄθαν. Ζέρης γιὰ τὸ Δελτίο 1000
Ὁ κ. Χριστόφ. Ζέρης ὁμοίως 1000
Ὁ κ. Ἀριστ. Ρίζος ὁμοίως 2000
Ὁ κ. Χρῖστος Κόρδας γιὰ τοὺς γε-
νικῶς σκοποὺς 2000
Ὁ Λυκειάρχης κ. Δημ. Στάμιος γιὰ
τὸ Δελτίο 1000
Ἡ κυρία Νίκη Παπαχρυσάνθου γιὰ
τὸ Δελτίο 1000
Ὁ κ. Δημ. Τσανάδης γιὰ τὸ Δελτίο 1000
Ὁ κ. Ἰωάννης Τέκτων ὁμοίως 2000
Ὁ κ. Στυλιανὸς Τσίγκος ὁμοίως 1000
Ὁ κ. Θεόδ. Παπᾶς ὁμοίως 2000
Ὁ κ. Κ. Ἀναγνωστόπουλος ὁμοίως 2000
Ὁ Συμβολαιογράφος καὶ Συγγρα-
φέας κ. Νικήτας Λαμπρόπουλος

για τὸ Δελτίο	1000	πάλι για τὸ Δελτίο	1000
καὶ τοὺς πνευματικὸς γενικώτε- ρα σκοποὺς	1000	Ὁ δικηγόρος κ. Ἀθαν. Λιούμας για τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς	6000
Ὁ κ. Βασ. Σωτηρίου για τὸ Δελτίο	1000	Ὁ δικηγόρος κ. Λάζαρος Κυρίτσης για τὸ Δελτίο	2000
Ὁ κ. Κων. Τσακούμης για τὸ Δελτίο	1000	Ὁ κ. Σωτήριος Χουλιάρης για τὴν ἐνίσχυση τῶν σκοπῶν τῆς Ἐται- ρείας	5000
Ὁ ἱατρὸς κ. Δημ. Βαφιάς ὁμοίως	1000	Ὁ κ. Γεώργιος Τσάντης για τὸ Δελτίο	1000
Ὁ κ. Ἀθαν. Τσίγκος ὁμοίως	1000	Ὁ ἱστορικὸς συγγραφέας - Συνερ- γάτης μας κ. Μάνθος Οἰκονόμος για τὸ Δελτίο	1000
Ὁ κ. Φραντζῆς Κάτσαρος για τοὺς πνευματικὸς σκοποὺς	1800		
Ὁ κ. Ἀχιλλέας Τριανταφύλλου ὁ- μοίως	3000		
Ὁ Κος καὶ ἡ Κα Γ. Σταύρου για τὸ Δελτίο	1000		
Ὁ κ. Ἰωάν. Ρουστοπάνης ὁμοίως	2000		
καὶ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς	3000		
Ὁ κ. Κώστας Κοκκόπουλος ὁμοίως	1500		
καὶ για τὸ Δελτίο	1000		
Ὁ κ. Θωμᾶς Μαγγόπουλος για τὸ	1000		
	1000		
Ὁ κ. Δημ. Παρθενίου ὁμοίως	1000		
Ὁ κ. Βασ. Μήτσης ὁμοίως	1000		
Ἡ κυρία Μαγδαληνὴ Γεωργιάδου ὁμοίως	1000		
Ὁ κ. Γιάννης Λάμπρος για τοὺς γε- νικωτέρους σκοποὺς	3000		
Ὁ κ. Θωμᾶς Γκίνης για τὸ Δελτίο	2000		
Ὁ κ. Θεόδ. Κολιὸς ὁμοίως	1000		
Ὁ κ. Χρ. Λογοθέτης ὁμοίως	1000		
Ὁ κ. Χρ. Τσάβαλος ὁμοίως	2000		
Ὁ κ. Λεων. Πριμικήρης ὁμοίως	2000		
Ὁ κ. Κων. Σταυρίδης ὁμοίως	1000		
Ὁ κ. Στέφ. Μπότσιος ὁμοίως	1000		
Ὁ κ. Γεώργ. Χρυστάνης ὁμοίως	1000		
Ὁ κ. Γεώργ. Ζαϊμάνης ὁμοίως	3000		
Ὁ κ. Βασ. Βρέλλης ὁμοίως	1000		
Ὁ κ. Ἐπαμ. Βαδύλης για τὸ Δελτίο	1000		
Ὁ κ. Κων. Θεοδοσίου ὁμοίως	1000		
Ἡ κυρία Λιούμπα Μαντέλου ὁμοίως	1000		
Ὁ κ. Νικ. Οἰκονομίδης ὁμοίως	1000		
Ὁ κ. Θωμᾶς Μαγγόπουλος, Διευ- θυντῆς Νοσοκομείου Φιλιατῶν καὶ			

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ :

"Ἠπειρος — Λαογραφικὰ —
Ἠθογραφικὰ — Ἐθνογρα-
φικὰ. Τόμος Α'. Ἀθήναι
1961. Δρχ. 2500.

ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ :

"Ἠπειρος — Λαογραφικὰ —
Ἠθογραφικὰ — Ἐθνογρα-
φικὰ. Τόμος Β'. Ἀθήναι
1964. Δρχ. 2500.

(Μὲ ἔγχρωμα σκίτσα ἀπὸ
φορεσιῆς ὄλων τῶν διαμε-
ρισμάτων τῆς Ἠπείρου).

ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ :

Τοῦ Τόπου μου καὶ τοῦ
Καιροῦ μου. Ἠπειρωτικὰ
ἱστορικὰ διηγήματα. Ἀ-
θήναι 1968.

(Μὲ τρεῖς διαλέξεις: Ἀ-
γωγιάτες καὶ κिरατζῆδες.
Δημογεροντία, θεσμός αὐ-
τοδιοικήσεως ἐπὶ Τουρκο-
κρατίας. Ἠπειρωτικὴ Εὐ-
εργεσία καὶ νεοελληνικὴ
Ἀναγέννησις). Δρχ. 400.

ΚΕΡΑΜΕΙΚΟΣ - ΕΠΙΤΑΦΙΑ ΛΗΚΥΘΟΣ

ΜΝΗΜΗ ΘΑΝΟΝΤΩΝ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ

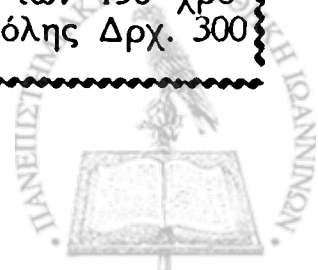
Στους πνευματικούς σκοπούς τῆς Ἑταιρείας εἶναι ἡ ἀπονομή τιμῆς στή μνήμη θανόντων Ἡπειρωτῶν. Αἰωνία ἡ μνήμη τους. Κατὰ τὸν μῆνα αὐτὸν μᾶς ἐστάλησαν οἱ ἐπόμενες δωρεές.

- Ὁ κ. Βασ. Βρέλλης εἰς μνήμην τῶν Γονέων του Παναγιώτου καὶ Ἀθηνᾶς 3000
- Ἡ κυρία Ὀλγα Γρηγ. Κωνσταντοπούλου ὑπὲρ τῶν γενικωτέρων σκοπῶν εἰς μνήμην τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀγωνιστοῦ τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος Ἀλεξ. Ζουμετίκου Γυμνασιάρχου 10.000
- Ὁ κ. Γεώργιος Κούνδουρος εἰς μνήμην Κώστα Μιχοηλίδη δημοσιογράφου 2000
- Ἡ κυρία Ἀγγελικὴ Φωλλίδη συμπαραστάτις τῆς Ἑταιρείας γιὰ τοὺς γενικοὺς σκοποὺς τῆς στή μνήμη τῶν Ἐκπαιδευτικῶν Συναδέλφων Νικολάου Τάτσι καὶ Θεοδ. Γιούνη 5000
- Ὁ κ. Περικλῆς Τσαπάρης ἀνεπίσημος ἀλλὰ πανάξιος πρεσβευτῆς τῆς Ἡπείρου στὸ Ἀμπουκίρ τῆς Αἰγύπτου στή μνήμη τῶν Γονέων του Νικολάου καὶ Ναταλίας καὶ τῆς ἀδελφῆς του Ἀρτεμῆς 20.000

ΠΑΡΑΚΑΛΟΥΝΤΑΙ οἱ κύριοι Ἀναγνώσται νὰ μᾶς γνωστοποιοῦν τὴ νέα τους διεύθυνση.

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΤΕΥΧΗ ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΑ

- Τεῦχ.
- 31 Πωγώνι. Ἡ δόξα καὶ ἡ μοίρα του. Δρχ. 300
- 34 LA MALHEREUSE EPIRE. (Ἀφιέρωμα στὸν Αὐτονομιακὸ Ἀγῶνα. Δρχ. 400
- 40—41 Ἀφιέρωμα στήν 21 Φεβρουαρίου 1913 Δρχ. 300
- 53—54 Ἀπὸ τὸ ἀνδροφόνο Μπιζάνι στὸν Αὐτονομιακὸ Ἀγῶνα. Ἡ Ἡπειρωτικὴ Ἐκστρατεία σὲ εἰκόνες. Δρχ. 500
- 55 Προσέγγιση στή Σουλιώτικη Ἐποποιία Δρχ. 300
- 59-60-61 Ἀφιέρωμα στήν 28 Ὀκτωβρίου 1940 Δρχ. 400
- 62 Ἀφιέρωμα στήν 28 Ὀκτωβρίου Β' 1940 Δρχ. 400
- 76—77 Σῶστε τὸν Καλαμᾶ Δρχ. 200
- 93 Ἀφιέρωμα στήν... Ἡπειρωτικὴ Ἀθήνα. (Φωτογραφίες - κείμενα τῶν Ἡπειρωτικῶν Ἰδρυμάτων τῆς Ἀθήνας μετὰ τὴν εὐκαιρία τῶν 150 χρόνων τῆς πόλης Δρχ. 300

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

Ο Έφορος της Βιβλιοθήκης γράφει και η Έταιρεία ευχαριστεί συγγραφείς και αποσταλείς των παρακάτω βιβλίων και περιοδικών που έλαβε:

- 1) Μιχαλοπούλου Η. Ανδρέου. Τετράπτυχο: Τι είδα και τι άκουσα επί 25 ημέρες στο ήδη φυσικό περιβάλλον των λουτρών της Υπάτης. — Η ιδέα και η θεωρία της ψυχής. — Η Μάνα ως Παιδαγωγός. — Ιδιόγραφος πολιτική διαθήκη του Νίκου Λούδαρη — Αθήνα 1986.
- 2) Οικονόμου Γ. Φωτίου. Τα σχολεία της Ενιαίας Ηπείρου στους χρόνους της Τουρκοκρατίας (1453—1913) — Αθήνα 1987.
- 3) Κραψίτη Βασίλη. Οι Μουσουλμάνοι Τσάμηδες της Θεσπρωτίας (ΙΕ' μέχρι Κ' αιώνα) — Αθήνα 1986.
- 4) Παπανικολάου Χρυσοσθένης. Ποιητικές αναπαραστάσεις—Αθήνα 1986.
- 5) Στοφόρου Χαραλάμπου. Προμηθέας Σωτήρας (ποιήματα). Τρίκαλα 1986
- 6) Φωτιάδου Έρμηγείας. Στο διάβα της ζωής μου, άκουσα, διάβασα κι έμαθα πως... Γιάννινα 1986.
- 7) Βρανούση Λεάνδρου. Έπαινος Ιωαννίνων. Η πρωτεύουσα της Ηπείρου στην ιστορική της διαδρομή. — Ιωάννινα 1986.
- 8) Λυριτζή Θ. Γεωργίου. Παιδικές αναμνήσεις από τα χρόνια του Μακεδονικού Αγώνα. — Θεσ)νίκη 1985.
- 9) Παπαϊωάννου Γ. Ιωάννου. Το Παπιγκο — Τόμ. Α', 6' έκδοση, Θεσ)νίκη 1986.
- 10) Γκουβέλη Λευτέρη — Παππά Γιάννη. Άγνωστες ιστορικές στιγμές από το δράμα της Β. Ηπείρου — Γιάννινα 1986.
- 11) Σαχίνη Γ. Αθανασία. Φοίβος έχει καλύτερη — Αθήνα 1986.
- 12) Ιδίας. Από λέγα για πολλά. — Αθήνα 1986.
- 14) » Φτερά στον άνεμο. — Αθήνα 1986.
- 14) Κωνσταντίνου Φώφης. Ραγισμένη υδρία — Αθήνα 1979.
- 15) Βουλόδημου Μ. Ευριπίδη. Ζαγορίσιος αχός. — Διηγήματα — Γιάννινα 1987.
- 17) Πέτρου Γιώργη. Πνευματικό οδοπορικό (1899—1967) Γιάννινα 1987 (ανάτυπο).
- 18) Ρόζου Γ. Ευαγγέλου: Λυσιμάχος 361 281 π.Χ. Ιστορική βιογραφία — Αθήνα 1986.
- 19) Ένωσης Ζαγορησίων Αθηνών : 50 χρόνια Πολιτιστικής και Εκπολιτιστικής δράσεως προς διατήρησιν ηθών, εθίμων και παραδόσεων των Ζαγορησίων. — Αθήνα 1987.
- 20) Πανεπιστ. Ιωαννίνων: Δωδώνη — Τόμ. 14ος — 1985 — Ιωάννινα.
- 21) Λέκκα Π. Αθανασίου. Συνοπτική Ιστορία της Βορείου Ηπείρου. — Αθήνα 1987.
- 22) Κακαϊδή Νίκου. Η Κρετσούνιστα και οι άνθρωποί της στο έργο του Χρ. Χρηστοβασίλη. — Αθήνα 1987.

Μιά βραδυά αφιερωμένη στή μνήμη του Σωτήρη Ζούμπου

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ από σελ. 248)

γάλο πειρασμό για μικρούς και μεγάλους, άρχισε ο παπάς να ψέλνει. Βλέποντας όμως ότι γύρω από το τραπέζι μαζευόταν όλο και πιο πολλά παιδιά και όλο να σφίγγει ο κλοιός γύρω από τους άρτους και το σιτάρι, συνέχισε και με τον τρόπο του, ανάμεσα στην ψαλμωδία να δίνει και εντολές στον νεοκόρο Στέφο να απομακρύνει το σμήνος της ανθρώπινης ακρίδας ψάλλοντας και ταυτόχρονα:

«Πλούσιοι επτώχευσαν και επείνασαν» θάρει Στέφο, θάρει, «Οι δε εκζητούντες τον Κύριο» μας έφαγαν το σάρι, θάρει Στέφο, θάρει. Έτσι λοιπόν ο παπά-Πάνος στην Αγία Μαρίνα απομάκρυνε τα πλήθη προσπαθώντας να περισώσει ό,τι μπορούσε από τα αγαθά της αρτοκλασίας».

Μετά απ' αυτά ο Κώστας Βλάχος

απάγγειλε ένα ποίημα του Σωτήρη Ζούμπου, που είχε γράψει για το φίλο του Παύλο Παλαιολόγο, Πρύτανη του λόγου, όπως τον έλεγε.

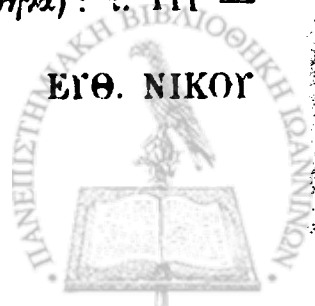
Τέλος ο Κώστας Βλάχος και ο Δημήτρης Κοράκης πρόσφεραν σε όλους που παραβρέθηκαν σ' αυτή τη γεμάτη θύμησης ωραία βραδιά από ένα λουκούμι, όπως συνήθιζε να κάνει ο αείμνηστος Σ. Ζούμπος σ' όποιον πήγαινε να τον δει στο γραφείο — κελλί του Κάστρου, όπου δούλευε, εμπνεόταν και έγραφε τα ποιήματα και λοιπά έργα του κυρίως για την πόλη, που τόσο αγάπησε, τα Γιάννινα.

Έτσι τελείωσε μια αξέχαστη εκδήλωση του Συλλόγου Παλιών Μαθητών και Φίλων του Γαλλικού Ινστιτούτου και όλοι χαιρέτισαν την Αγγελική Σωτήρη Ζούμπου εγκάρδια, διαβεβαιώνοντάς την ότι η μνήμη του πατέρα της είναι αιώνια.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ — ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

- Προβλήματα (Αθήνα): τ. από 23 μέχρι 27.
- Κορφές (Αχαρνές): τ. 58—64.
- Λαυδός (Αθήνα): τ. 50—64.
- Μακεδονική Ζωή (Θεσ)νίκη): τ. 236—249.
- Ελληνικό Έπαιθρο (Αθήνα): τ. 306—310.
- Χρονικά (Κεντ. Ισραηλ. Συμβ.): τ. 83—84.
- Φυσιολάτρης (Αθήνα): τ. 411—418.
- Αττικός (Αθήνα): τ. 110—115.
- Κόνιτσα (Κόνιτσα): τ. 5—12.

- Ελλ. Ασκήρ (Ιωάννινα): τ. 11—15.
- Περιοδικό Ελληνίδων Βερ. Ελλάδος (Θεσ)νίκη) τ. 162—167.
- Συμβολή (Παιανία): τ. 20—22.
- Τα Θεσδώριανα (Αθήνα): τ. 166—182.
- Πανηπειρωτική (Αθήνα): τ. 96—106.
- Ηπειρ. Μέλλον (Αθήνα): τ. 97) 995—97) 1002.
- Βορειοηπειρωτικός Αγών (Αθήνα): τ. 48—61.
- Σύγχρονη Σκέψη (Αθήνα): τ. 111—125.

Η ποιότητα επιβραβεύεται

... γιατί πιστεύουμε ότι η προτίμηση του κοινού πάνω από μισό αιώνα στα προϊόντα MISKO, είναι η καλύτερη επιβράβευση.

Ωστόσο έρχεται σαν επιβεβαίωση και το γεγονός ότι στα τελευταία 5 χρόνια κερδίσαμε 4 ακόμα Διεθνή Βραβεία.

Τα βραβεία αυτά καταξιώνουν την προσπάθεια της MISKO να προσφέρει ποιοτικά προϊόντα όχι μόνο στο Εσωτερικό, αλλά και στο Εξωτερικό

Τώρα η MISKO έχει συνολικά 54 Διεθνή Βραβεία σε 58 χρόνια.

Τα συμπεράσματα βγαίνουν μόνα τους.

22 χρόνια το βιβλιοπωλείο μας, (Ασκληπιού 3) στην Αθήνα, εξυπηρετεί το αναγνωστικό κοινό με συνέπεια και με την πάντοτε ενημερωμένη βιβλιοθήκη του - στη λογοτεχνία, στην ποίηση, στο θέατρο· στα βιβλία Τέχνης, στην φιλοσοφία, στην ιστορία και σε πολλά άλλα θέματα.

Στα Γιάννινα πάλι (Βλαχλείδη 8), 3 χρόνια τώρα, λειτουργεί το βιβλιοπωλείο μας - κόσμημα για την πόλη θα μπορούσαμε να πούμε - και εξυπηρετεί με την ίδια ευσυνειδησία και ευγένεια το μεγάλο κοινό που μας αγκάλιασε και μας προτίμησε για την εξυπηρέτησή του.

Στη «ΔΩΔΩΝΗ» έχει γίνει παράδοση πια, η πλούσια και πάντοτε ενημερωμένη συλλογή των καλών εκδόσεων.

Να θυμάστε πάντοτε ότι η «ΔΩΔΩΝΗ» εξυπηρετεί.

